ಸಂಚಿಕೆ ೪

ಮೇ–ಜೂನ್ 1987

ಸಂವಾದ

ಖಾಸಗೀ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ

ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು :

ರಾಜಾರಾಂ ತೋಳ್ಪಾಡಿ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಕೊಣಾಜೆ, ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ.

ಭರತ್ ಡೋಗ್ರ,

ಯಶವಂತ ಡೋಂಗ್ರೆ, ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಕೊಣಾಜೆ, ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ.

ಚಂದ್ರ ಭಾಗಾದೇವಿ, "ಮಹಾಮಾಯಾ", 7/2, ಪ್ಯಾಲೇಸ್ ಕ್ರಾಸ್ ರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು–560020

ಗುಂಟೂರು ಶೇಷೇಂದ್ರ ಶರ್ಮ

ಸ. ರಘುನಾಥ, ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಗೌನಿಪಲ್ಲಿ–563135, ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರ ತಾ॥ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ.

ಡಾ॥ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ–574199. ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ

ಅಲ್ವಿನ್ ಟಾಫ್ಲರ್,

ಸಿ. ಆರ್. ಅಣ್ಣಾಜಿ, ಆಂಗ್ಲಭಾಷಾ ಉಪನ್ಯಾಸಕ, ಜೂನಿಯರ್ ಕಾಲೇಜು, ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ–577531

ಮುಳ್ಳೂರ್ ನಾಗರಾಜ್, IV ಕ್ರಾಸ್, ಶ್ರೀರಾಮಪುರ, ನಂಜನಗೂಡು–571301

ಡಾ॥ ಬಿ. ಎನ್. ಸುಮಿತ್ರಾಬಾಯಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಎ. ವಿ. ಕೆ. ಕಾಲೇಜು, ಹಾಸನ.

ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿ ಮಠ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಲಾಲ್‌ಬಹದ್ದೂರ್, ಕಾಲೇಜು, ಸಾಗರ–577401

ಸ. ಉಷಾ, ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕಿ, ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಅರಸೀಕೆರೆ.

ಸಂವಾದ ೪

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರು :

ಸ. ಉಷಾ

Printed Published and Edited for Samvada Prakshana.
Malladihalli Post, Chitradurga Dist. 577531.

Printed at :
Sri Maruthi Printers,
Channagiri-577213
Shimoga Dist.

ಗಾಂಧಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣ

● ರಾಜಾರಾಂ ತೋಳ್ಪಾಡಿ

ಬಿ. ಆರ್. ನಂದಾರವರ Gandhi and his critics ಎನ್ನುವ ಬರಹ ವನ್ನು ಓದಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಬಗೆಗಿನ್ನ ನನ್ನ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪುಸ್ತಕದ ದಟ್ಟವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಲೇಖನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಕರ್ ಘೋಶ್‌ರ 'From Reneissance to Militant Nationalism' ಪುಸ್ತಕದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಡಾ॥ ಲೋಹಿಯಾರ ಗಾಂಧಿ ವಾದದ ಪುನರ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಕೆಲವು ತುಣುಕುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಗಾಂಧಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತಾದ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿಯೆಂದಷ್ಟೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಧಿ ಬದುಕು ಬರೆಹಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವಾಗ ನಮಗೆ ಮೊದಲು ಗೋಚರವಾಗುವುದು ಅವರ ಆಳವಾದ ಅಚಲವಾದ ನೈತಿಕ – ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ. ಅವರ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಈ ನೈತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಂತಿದೆ ಎಂದರೆ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಕೇಂದ್ರವಾದ ರಾಜಕಾರಣವೂ ಅವರನ್ನು ಇದಿರಾಗುವುದು ಈ ನೈತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗಾಂಧಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿಯ ವಿಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಈ ನೈತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ತನ್ನ

ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಅವರನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ತು ಆ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ತಿರುವುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆಯವರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದ ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೋರಾಟದವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿರುವ ಗಾಂಧಿಯ ಈ ನೈತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬಹುಜನ ಬಹುಸುಖವಾದಿ ಮನೋಭಾವದ ಉದಾರವಾದಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಗೋಖಲೆಯವರನ್ನು ಪ್ರಖರವಾದ ವೈಚಾರಿಕ ಭಿನ್ನಮತದ ನಡುವೆಯೂ ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗೋಖಲೆಯವರನ್ನು ಉದಾರವಾದಿ ನಾಯಕ ಫಿರೋಜ್ ಷಾಹ ಮೆಹತಾ ಮತ್ತು ಉಗ್ರವಾದಿ ನಾಯಕ ಬಾಲಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾ ಗಾಂಧಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ''ಮೆಹತಾ ನನಗೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಹಾಗೆ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ತಿಲಕ ಸಾಗರದ ಹಾಗೆ ಅಗಾಧವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗೋಖಲೆ ಗಂಗೆಯ ಹಾಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ಔನ್ನತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಗರದ ಅಗಾಧತೆ ನನ್ನನ್ನು ವಿಸ್ಮಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ಸ್ನಾನ ನನ್ನನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.''

ಗೋಖಲೆಯವರ ಉಜ್ವಲವಾದ ನೈತಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸರಳ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಅಚಲವಾದ ನಿಷ್ಠೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಗಾಂಧಿ ಅವರನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲ ವೈಚಾರಿಕ ಮಿತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೂ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಿಲಕರ ಪ್ರಜ್ವಲವಾದ ಪುನರುತ್ಥಾನವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದರೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪಾಠ ದೊರೆತದ್ದು ಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಗೋಖಲೆಯವರಿಂದಲೇ. ಗೋಖಲೆಯವರ ಅತ್ಯಂತ ಕಟು ಟೀಕಾಕಾರನೂ ಅವರ ಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಚಾತನವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾರ ನಾದರೂ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮೀಕರಣ (Spiritualisation of Politics) ದ ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದವರು ಗೋಖಲೆಯವರೇ. ಧರ್ಮವನ್ನು ಧರ್ಮ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳಿಂದ

ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕೇವಲ ನೈತಿಕತೆಯನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೋಖಲೆ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮೀಕರಣದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ Servants of India Society ಎನ್ನುವ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಯುವಕ ಮೋಹನದಾಸನ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಕೋರಿದ್ದರು. 'ಮೋಹನದಾಸನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಭಾರತದ ರಾಜಕಾರಣದ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಈತ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಉಲ್ಲಸಿತನೂ ಆಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.' ಎಂದು ನುಡಿದ ಗೋಖಲೆ ಗಾಂಧಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಆಗಲೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದರಾದರೂ ಅವರ **Servants of India Society** ಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಎನ್ನುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಣೆಗೆ ಕಾರಣ ಬಹಳ ಸರಳವಾದದ್ದು. ಸಂವಿಧಾನವಾದಿ, ಉದಾರವಾದಿ, ಸಮಿತಿವಾದಿ ಗೋಖಲೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವಾದಿ ಗಾಂಧಿ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುವುದು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯಲ್ಲಿ.

ಗಾಂಧಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಗುಂಗನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ತಿಲಕ. 1918 ರಲ್ಲಿ ಅವರೊಮ್ಮೆ ಗಾಂಧಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.: ರಾಜಕಾರಣ (ನಿನ್ನಂತಹ) ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ; ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು 'ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಲೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುವವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲೆಂದೇ ಆಡುವ ಆಟ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ನೈತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಗೌಣವಾಗಿ, ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುನರುತ್ಥಾನವಾದಿ ತಿಲಕರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಎಂ. ಎನ್. ರಾಯ್‌ರ ತನಕ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಾಂಧಿಯಂತೂ ಅತಿರೇಕದ ಆದರ್ಶ ಎಂದೆನಿಸಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಎಳೆದುತಂದವರಲ್ಲಿ ತಿಲಕರೇ ಪ್ರಮುಖರು. ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಕರಾಮತ್ತಿನ ರಹಸ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದದ್ದು, ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉತ್ಸವಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾದದ್ದು ತಿಲಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ. ಜನರ ಧರ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ತಿಲಕರಿಗೆ ಗಾಂಧಿಯ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ಗಂಡಾಂತರಕಾರಿಯೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ನಿರುಪಯುಕ್ತ ಎಂದೂ ಅನಿಸಿತ್ತು. ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ತಿಲಕರ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳ ವೈಪರೀತ್ಯವೇ ಈ ಪರಸ್ಪರ ನಿರಾಕರಣೆಗೆ ಅಪನಂಬಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ತಿಲಕರು ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಗಾಂಧಿ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಗಾಗಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಿಲಕರಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ

ಒಂದು ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಾಂಧಿಗೆ ಅದು ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಅಸ್ತ್ರವಷ್ಟೇ. ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ತಿಲಕರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಈ ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಅವರನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿಸಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಾಂಧಿ ತನ್ನ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ತಿಲಕರ Passive Resistance ಗಿಂತ ಮೇಲ್ನೋಟದ ಸಾಮ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು ಎಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೆಳೆತಗಳ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಗಾಂಧಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಧರ್ಮ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಧರ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನಿಟಿಯ ಸಮಾಜ ಧರ್ಮ, ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್, ರಸ್ಕಿನ್ ಮೊದಲಾದವರ ಮಾನವತಾವಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಇವು ಗಾಂಧಿ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಮಾನವತಾವಾದಗಳ ಮೂಲ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗಾಂಧಿ ಸಂವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಆಗಿದೆ ಎಂದು [illegible]ವಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಆತ್ಮ ನಿಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿ ರಮಣ ಮಹರ್ಷಿ [illegible]ಾಂಧಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೋದ ಹತಭಾಗ್ಯ ಎಂದು ವಿಷಾದಿಸಿದ್ದು; ಆದರೂ ಬಿ. ಆರ್. ನಂದಾ ಬರೆಯುವ ಹಾಗೆ ಗಾಂಧಿ ಕಾವಿ ತೊಟ್ಟು, ಗಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಮಾಲಯದ ಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ಭಾರತದ ಸಂತ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಗಾಂಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಎರಡು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಧರ್ಮ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಶಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುವುದನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಸಂಕುಚಿತತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಒಂದೇ ನೈತಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಎರಡು ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡುವ, ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದರೆ. ರಾಜಕೀಯ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ, ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಅಂದರೆ ಲೋಹಿಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ ಗಾಂಧಿಗೆ ಧರ್ಮ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಲ್ಪ ಕಾಲದ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿ ಧರ್ಮದ ಈ ತರಹದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಎಂ. ಎನ್. ರಾಯ್ "ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ನಾನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅವರದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಂದು ಮಾನವತಾವಾದಿ ಜಾಗತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವಾಗಿದೆ." ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಂಧಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯ ಆಳ್ವಿಕೆ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದು ಒಂದು ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿ. ಗಾಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಾರ್ಮಿಕವಾದದ್ದು ಅನೈತಿಕ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅನೈತಿಕವಾದದ್ದು ಅಸತ್ಯ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಾಂಧಿಯ ರಾಜಕಾರಣ ಪರಕೀಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಸತ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಆಗ್ರಹಿಸುವಂತಾದ್ದು. ಅಸತ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಗ್ರಹ ಅಂದರೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ. ಇಲ್ಲಿ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನು ಸದೆ ಬಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವ, ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ, ಅವನ ಮನವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಆತ್ಮಾಹುತಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಫಲವಿದೆ. ಗಾಂಧಿ ಹೋರಾಟದ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಹಿಂದೀ ಹಾಡೊಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸೆಟೆದು ನಿಂತು ಹೀಗೆ ಹಾಡುತ್ತದೆ: ''ನಿನ್ನ ಛಡಿ ಏಟುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಬಗ್ಗಿ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು; ನಿನ್ನ ರಾಕ್ಷಸ ಹೊಡೆತಗಳು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಣವೂ ನೀನು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.'' ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹೋರಾಟದ ಈ ಹಾಡು ಗಾಂಧಿ ರಾಜಕಾರಣದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಧಿಯ ಈ ನೈತಿಕ–ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಆಯಾಮವಿದೆ. ಅದು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಗುರು ಗೋಖಲೆಗೆ ರಾಜಕಾರಣ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನೈತಿಕವಾಗುವುದು ಅದು ಸಮಿತಿ ನಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದಾಗ; ಗಾಂಧಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣ ನೈತಿಕವಾಗುವುದು, ಸಮುದಾಯದ ನೇರ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಣಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ. ಗಾಂಧಿ ರಾಜಕಾರಣ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋರಾಟದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅದರ ಈ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಆಯಾಮದಿಂದಲೇ. ತಿಲಕ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಉಗ್ರಗಾಮಿ ಸ್ನೇಹಿತರು ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋರಾಟ ಉಗ್ರಗಾಮಿಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲಗಳೆಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲು ಜಾತಿಯ, ಮೇಲು ವರ್ಗದ ಕೂಡುವಿಕೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಈ ಸೀಮಿತ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಗಾಂಧಿ ತನ್ನ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮುದಾಯಿಕಗೊಳಿಸಿದರು. ತನಗೆ ನೈತಿಕವಾಗಿ ಸರಿ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ತುರ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಪಾಲಿಸುವ ಆದರ್ಶವಾದಿ ಕನಸುಗಾರ ಗಾಂಧಿ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವ

ಹಿಸುವಿಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ನೇರ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲಾರದ, ಸೆರೆಮನೆಯ ಕರಾಳ ಬದುಕನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರದ, ಪೋಲೀಸರ ಬೂಟಿನ ಒದೆತಗಳನ್ನು ತಾಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಗಾಂಧಿ ಹೇಳಿದರು, 'One step enough for me' ಎಂದು. ಅಪಾರವಾದ ಮಿತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಬದುಕುವ ಭಾರತೀಯರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಾಂಧಿ, ಅವರಿಂದ ಬಯಸಿದ್ದು ಅವರ ಸೀಮಿತ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗಾಂಧಿ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ನೇರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಷ್ಟೇ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು, ಖಾದಿ ತೊಡುವುದು, ಚರಕದಿಂದ ನೂಲು ತೆಗೆಯುವುದು, ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದು ಅಶಕ್ತರಾದ ಜನರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಭಾವುಕವಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ಗಾಂಧಿ ರಾಜಕಾರಣದ ವೈಖರಿ.

ಗಾಂಧಿ ರಾಜಕಾರಣದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಭಾಗದಂತಿರುವ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೋರಾಟವು ಗಾಂಧಿ ವಾದದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸೆಳೆತಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಕೇಳಿದರು. 'ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತವೆಯೇ' ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಆತ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ. 'ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ.' ತನ್ನನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಹಿಂದೂ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವ ಗಾಂಧಿ ಆಗ ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಾದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ನನ್ನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತೇನೆ.' ಅಂದರೆ ಗಾಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಮತ್ತು ನೈತಿಕತೆಯ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷವಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಘರ್ಷವಿದೆ ಎಂದಾದರೆ ಗಾಂಧಿ ನೈತಿಕತೆಗಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳಿಸುವ, ದಮನಕಾರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಸ್ವರಸತ್ವದ, ಔದ್ಯೋಗೀಕರಣದ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು

ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗಗಳ ಕನಸು ಕಾಣುವ, ಯಂತ್ರ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಲೋಲುಪತೆಗೆ ಮಾನವ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ನಾಗರಿಕತೆಯತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುವ ಅರಾಜಕತಾವಾದಿ ಗಾಂಧಿ ಯಾಕೆ ಇವತ್ತು ನಮಗೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.? ಈ ಕುರಿತು ಕೆಲವು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಬಹುದು. ಗಾಂಧಿಯ ಆದರ್ಶ ರಾಜ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ವಾತದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಆದರ್ಶದ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಗಾಂಧಿ ತನ್ನ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯುಟೋಪಿಯನ್ (Utopian) ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಅಪಾರವಾದ ಮಮತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಸದ್ಯದ ಬದುಕಿನ ಕಟು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಕೊನೆಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿ ನಡಿಗೆಯ ಕುರಿತಾದ ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿ ನಿಜವಾಗಿ ಗಾಂಧಿಯಂತಹ ಆದರ್ಶವಾದಿಗಳ ಯಂತ್ರನಾಗರೀಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟ 'ವಾಸ್ತವ'ದ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲದೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನೆಹರೂರವರ 'ವಾಸ್ತವ ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಗಾಂಧಿಯ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮುನ್ನಡೆದದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಕಟುವಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಗತಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಕಟು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿವಾದದ ಸೋಲನ್ನು ನೆಹರೂವಾದದ 'ಗೆಲುವಿ'ನೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀ ವಾದದ ಅರ್ಥವಂತಿಕೆಯನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬದಲಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಗ್ರಹೀತಗಳನ್ನು ಅವರ ಚಿಂತನ ಪ್ರಪಂಚದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯುವ ಮೂಲಕ ನಾವು ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

‘ಬಸ್ತಾರ್’ ನ ಅರಣ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.

● ಭರತ್ ಡೋಗ್ರ/ಯಶವಂತ ಡೋಂಗ್ರೆ

ಜಾಗತಿಕ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಬಹುದಾದ ಪರಿಣಾಮದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವೀಗ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಬಸ್ತಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯತ್ತ ಗಮನಹರಿಸೋಣ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಹುಭಾಗ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಲ್ (Sal) ಮರದ ಅರಣ್ಯಗಳು ನಾಶವಾಗದೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಿಣಿತರೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವಿದ್ದ ಜನ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗೃಧ್ರದೃಷ್ಟಿ ಬೀಳುವುದು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ಸರಕಾರದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ವಯ 1973 ರಲ್ಲಿ FAO/SIDA ದ ತಂಡವೊಂದು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿತು. ಈ ತಂಡವು ತನ್ನ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಸ್ತಾರ್‌ನ ಜಗದ್‌ಪುರದ ಆಸುಪಾಸಿನ ಮುನ್ನೂರ ಐವತ್ತು ಚದರ ಕಿ. ಮೀ. ಪ್ರದೇಶವು, ನಿತ್ಯಹಸುರಿನ ಪೈನ್ (Pine - ಪೀತದಾರು) ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಸರಕಾರದ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ ‘ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ’ಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಜಾಗತಿಕ ಬ್ಯಾಂಕಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. 1974 ರಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಜಾಗತಿಕ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಸಮೀಕ್ಷಾ ತಂಡ ಹಾಗೂ 1975 ರಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ಇತ್ತ ಪೂರ್ವಭಾವೀ ನಿಯೋಗಗಳು, ಬಸ್ತಾರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಾಲ್ ಅರಣ್ಯಗಳ

ಜಾಗವಲ್ಲಿ Pine ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ, ರಫ್ತು ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ Pulp ಮತ್ತು Timber ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಇತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದವು. ಈ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ "ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅರಣ್ಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯ ಯೋಜನೆ" (Madhya Pradesh Forestry Technical Assistance Project – MPFTAP) ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯ್ತು. 1975 ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ (IDA) ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ ನೀಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಇದು ಜಾಗತಿಕ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ನೆರವು ಪಡೆದ ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಅರಣ್ಯಯೋಜನೆಯಾಯ್ತು. 'ಸ್ಥಳೀಯ ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಮಗ್ರ ಬಳಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲ' ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು Sandwell Management Consultants Ltd. (Canada) ಎಂಬ ವಿದೇಶಿ ಕಂಪನಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯ್ತು.

Pine ತೋಟಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳತ್ತ ಗಮನಹರಿಸುವ ಮೊದಲು ನಾವು, ಸ್ಥಳೀಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಹೇಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ 'ಸಾಲ್' ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಗಮನಿಸೋಣ.

ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಸರಕಾರದ ಹರಿಜನ ಗಿರಿಜನ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗವು ಹೊರತಂದ "The Impact of Bastar Forestry Project on the Tribal Economy" ಎಂಬ ಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಹಣದ ರೂಪದಿಂದ ಅಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ಎಂದು ವರದಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಉಪಯೋಗಗಳು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಿಣಿತರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಡೆಗಣಿಸಿಬಿಡಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳು.

ಸ್ಥಳೀಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷತ: ಸಾಲ್ ಮರಗಳ ಅರಣ್ಯದಿಂದ ದೊರಕುವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಈ ಜನರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಮೊದಲ ಉಪಯೋಗ. ಅಗತ್ಯಬಿದ್ದಾಗ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಿ ತರಬಹುದಾದ ಹಲವು ಹತ್ತು ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು ಬೇರು ನಾರುಗಳಿಗೆ ಈ ಅರಣ್ಯಗಳು ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಈ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆದಾಯ ದೊರೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ

ಅಂದರೆ ಮಾರ್ಚ್/ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಿಂದ ಆಗಸ್ಟ್‌ನವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದು. ಮೂಲ ಆಹಾರವಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಈ ಜನರ ಆಹಾರದ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರಮುಖಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ದೊರೆಯುವ ಇಂತಹ ಸುಮಾರು 22 ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು, 8 ಬಗೆಯ ಹೂವು, 14 ರೀತಿಯ ಎಲೆಗಳು, 29 ಬೇರುಗಳು ಮತ್ತು 11 ಬೀಜಗಳನ್ನು ವರದಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಈ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ, ಜನರ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾದ ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮೇವಿನ ಕೇಂದ್ರವೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯರು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ 5 ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ಹೂವುಗಳು, ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ಬೇರುಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಮೂರು ಎಲೆಗಳನ್ನೂ ವರದಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದೆ. ಸರ್ವೇ ಸಾಧಾರಣವೆಂಬಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಲ್‌ವುಡ್, ಅಂಟು, ಬಿದಿರು, ಧೂಪ, ಸಿಲ್ಯಾರಿ (Silyari) ಮತ್ತು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹುಲ್ಲುಗಳೂ ಸೇರಿವೆ.

ಇದೇ ವಿಷಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಆದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಿಣಿತರು ಸಾಧಾರಣ ಕಡೆಗಣಿಸುವ ಮುಖವಿದೆ. ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವರು ಕೇವಲ ಶಕ್ತ ಹದಿವಯಸಿಗರು ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಮಕ್ಕಳು, ಮುದುಕರು ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ದೈನಂದಿನ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಯಥಾನುಶಕ್ತಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಇಬ್ಬರು ವಯಸ್ಕರು, ಒಂದು ಮಗು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಮುದಿವಯಸ್ಸಿನವರು ಇರಬಹುದಾದ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ಕುಟುಂಬವು ಸರಾಸರಿ ರೂ. 1500 ರಷ್ಟು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತವೆಂದೇ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಮಕ್ಕಳು, ಮುದುಕರು ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತರು ನೀಡುವ ಈ ಕೊಡುಗೆ, ಹಣದ ಮೊತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರೂ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇಡೀ ಕುಟುಂಬದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ತನ್ನೊಳಗೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯ ತಳಹದಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಈಗಿನ ಅರಣ್ಯ ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸೌಕರ್ಯವೆಂದರೆ, ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪರಿಕರಗಳು. ಬಸ್ತಾರ್ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನಗಳಿಗಂತೂ ಈ ಪರಿಕರಗಳು ಲಭ್ಯವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಧ್ಯ. ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದ 21 ಬಗೆಯ ಮರ, 10 ರೀತಿಯ ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು 11 ಇತರೆ ಅರಣ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಂಭಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಮತ್ತು ಭದ್ರಪಡಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಮರದ ತೊಗಟೆ ಮತ್ತು ನಾರುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ದಾರಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚೆಂದನ್‌ಪುರದ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಕಡಿದಾಗಿನಿಂದ ಈವರೆಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅರಣ್ಯ ಪರಿಕರಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಅರಿವಾಗಬಹುದು. ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಂಬತ್ತು ಬಗೆಯ ಮರಗಳು ಈ ಜನರ ವ್ಯವಸಾಯ ಉಪಕರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಹದಿನೇಳು ಬಗೆಯ ಇತರೆ ಅರಣ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ತತ್ಸಂಬಂಧಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅರಣ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಮತೀಯ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಪೂರೈಸುತ್ತಿವೆ. ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಸಾಲ್ ಮರದ ಕಾಂಡಗಳಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟುವುದು. ತಳಿರು ತೋರಣಗಳನ್ನು ಈ ಮರದ ಕಾಂಡಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಡುವುದು. ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾಜಿಕ/ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಧೂಪವನ್ನು ಉರಿಸುವುದು. ಪೂಜಾಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬಾಜ (Baja) ವೃಕ್ಷಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಲ್ ಮತ್ತು ಖಾಮರ್ ಮರಗಳ ಟೊಳ್ಳು ಕಾಂಡಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸುವುದು. ಇವು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮಾತ್ರ. ಸ್ಥಳೀಯರು ಯಾವುದೇ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯುವ ಮೊದಲು ಅವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವಂದಿಸುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದು ಅವರಿಗೆ ಕಾಡುಗಳ ಬಗೆಗಿರುವ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ದ್ಯೋತಕ.

ಈ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದ ವರದಿ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಯುವಕರು ಮತ್ತು ಮಧ್ಯವಯಸ್ಕರು ಹೊಸ ಪೈನ್ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ, ಲಭ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಕೆಲಸ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ, ಬಹುತೇಕ ಅವರೂ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾದಂತೆಯೇ. ಮಕ್ಕಳು, ಮುದುಕರಿಗಂತೂ ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗದ ನೆಲೆಯೂ ದೊರಕಲಾರದು. ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕೊಡುಗೆ

ನೀಡುವುದೂ ಇವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ್ದರಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಇವರ ಗೌರವ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಇಡೀ ಕುಟುಂಬದ ರಚನೆಯೇ ಕುಸಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈಗಿನ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ (ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೂರೈಸುತ್ತ ವಿದೇಶಿವಿನಿಮಯ ಗಳಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ) ಪರದೇಶೀ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ನಿವಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಹಾರದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ವಂಚಿತರಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬದುಕಿನ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಅಗತ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು, ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ನಿರ್ನಾಮವಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಿಗಂತೂ, ಜೀವನಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ತೀರ ನಿಕಟವಾದುದು. ಅರಣ್ಯವಿಲ್ಲದ ಜೀವನದ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಬಹುಶ: ಇವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಾಡುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಇಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಜನ ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ದೂರದ ಕಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪಶ್ಚಿಮದ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೇ (ಅಥವ ಅವುಗಳ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿಯೇ) ಬೆಳೆದ ನಮ್ಮ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಂಡಿತರುಗಳಿಗೆ ಈ ಅಂಶಗಳು ತೀರ ಗೌಣವೆನಿಸುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ವಿಷಯವೇನಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಗಳೂ ಸಹ, ಜಾಗತಿಕ ಬ್ಯಾಂಕು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತಹವುಗಳೇ. ಅವರು ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರಲು ಕಾರಣ, ಅವರ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದಂಥ ದೇಶದ ಜನರ ಬಡತನ ಮತ್ತು ನ್ಯೂನ ಪೋಷಣೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವುದರ ಅರಿವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ, ಅವರ ನೈಜ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಬೇರೆಯದೇ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದು, ಬೇರೆಯದೇ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಸೇರಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗೆ ಈ ಅಂಶಗಳ ಪರಿಗಣನೆ ಅವರಿಗೆ ಅಸಂಬದ್ಧವೆನಿಸುವುದು.

ಭರತನಾಟ್ಯ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ

● ಚಂದ್ರಭಾಗಾದೇವಿ

ಮಾನವನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಂಗಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ದೇಹದ ಚಲನ ವಲನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆಗ ಅಂತರಂಗದ ಹಿಗ್ಗು ಕುಣಿತವಾಯಿತು. ಮಾನವನ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಇದೇ ಹುಟ್ಟು ಎನ್ನಬಹುದು. ನಾಗರಿಕತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಭಾಷೆಯ ಸಂಪರ್ಕವಾಯಿತು. ಮಾನವನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಲಲಿತಕಲೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವು. ಕಲೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಕಲಾವಿದರು ಅಪರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆನಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಾಗಲೀ, ಚಿತ್ರಗಳಾಗಲೀ ಪುರಾತನ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಆಗಲಿ, ನೃತ್ಯ ಕಲೆಯಾಗಲೀ, ಸಂಗೀತವಾಗಲೀ ವಸ್ತುವಿಗಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ. ಕಲೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕಲಾವಿದ ಮತ್ತು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಕಲಾರಸಿಕ ಇಬ್ಬರೂ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸಕರು. ಭೀಕರ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಒಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಅವರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಾಟ್ಯವನ್ನೂ ನಾಟ್ಯವೇದ – ಐದನೇ ವೇದ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದುಂಟು. ಆನಂದ ಮೂಲವಾದ, ಮತ್ತು ಆನಂದವನ್ನೇ ಫಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ವೇದ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಅಂತರಂಗದ ಸಂತಸಕ್ಕೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೇನೋ.

ನಾಟ್ಯದ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಎಂದು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಭಿನಯ ದರ್ಪಣ' ದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಬಿಡುಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಧಾನವನ್ನು ತಮಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕರಂತೆ. ಅಂತೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಗ್ವೇದದಿಂದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಸಾಮವೇದದಿಂದ ಸಂಗೀತವನ್ನೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಿಂದ ಅಭಿನಯವನ್ನೂ, ಅಥರ್ವವೇದದಿಂದ ರಸವನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ 'ನಾಟ್ಯವೇದ' ಎಂಬ ಐದನೇ ವೇದವನ್ನು ರಚಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ನಂತೆ. ಭರತನು ಇದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದು ಅದಕ್ಕೆ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ನೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಠಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ವಿದ್ಯೆ ಯನ್ನು ಗಂಧರ್ವರಿಗೂ ಅಪ್ಸರೆಯರಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಶಿವನು ತನ್ನ ''ವಿಶ್ವನೃತ್ಯ''ವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಭರತನಿಗೆ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಗಣಗಳಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಪಠಿಸಲು ಹೇಳಿದನು. ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಯು ಭರತನಿಗೆ ಲಾಸ್ಯನೃತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಳು. ಅನಂತರ ಬಾಣಾಸುರನ ಮಗಳಾದ ಉಷೆಗೂ ಪಠಿಸಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ದೈವಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಸರಿಸಿ ಭರತನಾಟ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೆರೆಯಿತು ಎಂಬುದು ಪ್ರಾಚೀನರ ನಂಬಿಕೆ.

ಭರತನ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಂದಿನ ಕಲಾವಿದರು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಬರಹಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಉಪರೂಪಕವೆಂದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ಥಾ, ಕಾವ್ಯ, ಭಾಣ, ಶ್ರೀಗಧಿತ, ನರ್ತನಕ, ರಾಸಕ, ನಾಟ್ಯರಾಸಕ, ಹಲ್ಲೀಶ, ಗೋಷ್ಠಿ, ಪ್ರೇಕ್ಷಣಕ, ಇತ್ಯಾದಿ. ದಾಮೋದರ ವಿರಚಿತ ಸಂಗೀತ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಯತಿನೃತ್ಯ, ಮುಖಚರಿ, ಶಬ್ದಚರಿ, ಉಡುಪ, ಗೊಂಡಲಿ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀನರ್ತನಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪುರುಷರ ನೃತ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವೇಂದ್ರನು 'ಸಂಗೀತ ಮುಕ್ತಾವಳಿ'ಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ, ಶುದ್ಧ ಯತಿ ನೃತ್ಯ, ರಾಗಾನುರಾಸ ನೃತ್ಯ, ಶಬ್ದ ನೃತ್ಯ, ರೂಪನೃತ್ಯ, ಎಂಬ ನೃತ್ಯಾಭಿನಯಗಳನ್ನೂ, ದ್ವಂದ, ಶಬ್ದಚರಿ, ಶುದ್ಧಗೀತ, ಗೀತಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ನೃತ್ಯಗೀತೆಗಳನ್ನೂ, ದರು, ಚಿಂದು, ದ್ರುಪದ ಎಂಬ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಭರತನಾಟ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು.

18 ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಭರತ ನಾಟ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತ, ಪ್ರಬಂಧ, ಜತಿ, ಹಂಸನಂದನ, ಗಜನಂದನ ಎಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಆನಂತರ ಭರತನಾಟ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಬಹಳ ಬೇರೆ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾದವು. ಅನಂತರ ಪಂದನಲ್ಲೂರು ಸಹೋದರರಾದ ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಪೊನ್ನಯ್ಯ, ಶಿವಾನಂದಂ ಮತ್ತು ವಡಿವೇಲು ಇವರು ಇಂದಿನ ಭರತನಾಟ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಅಲಾರಿಪು, ಜತಿಸ್ವರ, ಶಬ್ದಂ, ವರ್ಣಂ, ಪದಂ, ಜಾವಳಿ, ಶ್ಲೋಕ ತಿಲ್ಲಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಪುರುಷರಾದರು. 60 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭರತನಾಟ್ಯವು 'ಸದಿರ್‌ನಾಚ್' ಅಥವಾ ದಾಸೀ ಅಟ್ಟಂ ಎಂದು ಹೆಸರುಪಡೆದಿತ್ತು. ಕಲೆಯ ಪುನ ರುತ್ಥಾನದ ಸಮಯ ಈ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಭರತನಾಟ್ಯ ಎಂಬ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಕರೆಯಲಾಯಿತು.

ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳು ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟರು. ಇದಕ್ಕೆ 2--3ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಆರಂಭಕಾಲದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ದೇವಾಲ ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ನೃತ್ಯಭಂಗಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಗುಹಾಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೃತ್ಯದ ಹಲವು ಭಂಗಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಆರನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕದಂಬರೂ, ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರೂ, ಆಮೇಲೆ ಪಲ್ಲವ, ಚಾಳುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಅರಸುಗಳು ನೃತ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಪಕವಿಯು ಬನವಾಸಿಯ ಪುರಜನರ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಪತ್ತು, ಸಂಗೀತಜ್ಞಾನ ಅಲ್ಲದೆ ಲಲಿತಕಲಾ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೂ ನೃತ್ಯಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದರಂತೆ. 'ಆದಿಪುರಾಣ' ದಲ್ಲಿ ಆತನು ಬಣ್ಣಿಸಿರುವ 'ನೀಲಾಂಜನೆಯ ನೃತ್ಯ' ಆ ಕಾವ್ಯದ ರಸ ಘಟ್ಟ ಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. 965 - 1014 ರಲ್ಲಿ ತಂಜಾವೂರಿನ ರಾಜನಾದ ಚೋಳನು ಶ್ರೀ ಬೃಹದೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ಸುಮಾರು 400 ಮಂದಿ ನರ್ತಕಿಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದನು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಚಿದಂಬರಂ ದೇವಾಲಯದ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಟ್ಯದ 108 ಕರಣಗಳು, ಮತ್ತು ಹಳೇಬೀಡು ಬೇಲೂರು ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿಲ್ಪಶ್ರೀ ಹಾಗೂ ಮದನಿಕಾ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ನಾಟ್ಯಭಂಗಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲವೂ ಲಲಿತಕಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1520 ರಲ್ಲಿ ಬಂಥಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ನೃತ್ಯ ಗುರುಗಳು ಸಂಗೀತ ಸರ್ವೋದಯ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದರು. ಆ ರಾಜರ ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೃತ್ಯ ಸಭಾ ಗೃಹವೊಂದನ್ನು ಪೇಯಸ್ ಎಂಬ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರವಾಸಿಯು ತನ್ನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭರತನಾಟ್ಯದ 108 ಕರಣಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆ ಇದೆ. 'ಊಹೆ' ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಸಭಾ ಗೃಹ ಈಗ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ.

ಚಿದಂಬರಂನಲ್ಲಿರುವ ನಟರಾಜ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಟರಾಜ ಶಿವನ ವಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ನೃತ್ಯಸಭಾ - ರಾಜಸಭಾ - ದೇವ ಸಭಾ ಚಿತ್‌ಸಭಾ ಎಂಬ ಐದು ಸಭಾಂಗಣಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಪೂರ್ವದ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 108 ಕರಣಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಸುಮಾರು 6 ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ತಮಿಳಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯವಾದ 'ಶಿಲಪ್ಪದಿಗಾರಂ' ಒಂದು ನೂಪುರದ ಕಳವಿನ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬಿದ ಕತೆಯಾಗಿದೆ. ಶಿಲಂಬು ಎಂದರೆ ನೂಪುರ ಅಥವಾ ಗೆಜ್ಜೆ.
16 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಗಡಿ ಕೆಂಪೇಗೌಡನು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗಿದ್ದನು. 16 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯು ನೃತ್ಯದ ಹಲವು ವಿಧಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಮಗೆ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಸಾಗಿಬಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿ 17 ನೇ ಶತಮಾನದ 'ಸಿಂಹಭೂಪಾಲ' ಎಂಬ ಅರಸನು ಬರೆದ 'ಲಾಸ್ಯರಂಜ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆತನು ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿನಿಯೋಗ ಆಚರಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇರಳ - ತಂಜಾವೂರು ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಅರಸರು ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದರು.

19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಪಂದನಲ್ಲೂರು ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ ಚಿನ್ನಯ್ಯಪಿಳ್ಳೆಯವರನ್ನು

ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರಾಗಿದ್ದ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅವರಿಂದ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳಿಗೂ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೂ ನೃತ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಕ್ಕಿತು. 1860 ರಿಂದ 1881 ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಂಚಕಾಲ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ ಹಾಗೂ 20 ನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿನ ಲಲಿತಕಲೆಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಾವು ಇಂದೂ ಬದುಕಿರುವ ಹಿರಿಯರಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಮುಳಬಾಗಿಲು, ಕುಡೂರು, ಟಿ. ನರಸೀಪುರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ದೇವದಾಸಿಯರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನೃತ್ಯಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿ ಬಹಳ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರಂತೆ.

ಕಾಲ ಸರಿದಂತೆ ಆ ಕಾಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲೆಗಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನರ್ತಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬಾಳತೊಡಗಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು. ಕ್ರಿ. ಶ. 1930 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರವು ಹಲವಾರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿತು. ಅನಂತರ ಈ ಕಲೆ ಕೆಲವು ನೃತ್ಯೋಪಾಸಕರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಡಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಗೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಲೆಯು ಬಹಿರಂಗವಾಗದೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅರಸರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕಲಾಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರ ಜೀವನವೂ ಕಷ್ಟಕರವಾಯಿತು. ನರ್ತನವು ದುರಾಚಾರವೆಂದೂ ನರ್ತಕಿಯು ಕೀಳುದರ್ಜೆಯ ಅಶ್ಲೀಲ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದೂ ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯು ತನ್ನ ಗೌರವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಕಲೆ ಹೀನವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಸತತ ಮರೆಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸತ್ಯ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು.

ಕ್ರಿ. ಶ. 1930 ರ ನಂತರ ಅನೇಕ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮನೆತನದವರು ಭರತನಾಟ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ನೃತ್ಯಕಲೆಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಬಂತು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಕಲೆಗೆ ಸರಕಾರದ, ಸಮಾಜದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಬೆಂಬಲ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಭರತನಾಟ್ಯ

ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪಂದನಲ್ಲೂರು ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಮದ್ರಾಸು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದವು. 19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಎಂಬಂತೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ದೇವದಾಸಿಯರು ಕಲೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಭೂಷಣಪ್ರಾಯ ಕಲಾವಿದೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಜಟ್ಟಿತಾಯಮ್ಮನವರು ಆ ಕಾಲದ ಹಿರಿಯ ನರ್ತನ ವಿದುಷಿ. ಅರಮನೆಯಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ 'ನಟುವನಾರ್' ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಲಾವಿದರಿಂದಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 200 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಭರತನಾಟ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ನಾಟ್ಯ ಸರಸ್ವತಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಜಟ್ಟಿತಾಯಮ್ಮನವರ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ವೆಂಕಟಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಸುಮಾರು ಏಳು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಇಂದಿಗೂ ಕಲಾಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರು ಭರತನಾಟ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅವರ ಕಾಣಿಕೆ ಹಿರಿಯದು.

ವಿದ್ವಾನ್ ಕೋಲಾರ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ನಾಟ್ಯ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. 1945 ರವರೆಗೆ ಇವರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಲಾವಿದರಾದ ರಾಮಗೋಪಾಲ್‌ರವರೂ ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಯು. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣರಾಯರೂ ಭರತನಾಟ್ಯ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಈ. ಕೃಷ್ಣಅಯ್ಯರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿದೇವಿ ಇವರು ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಕುಲೀನ ಮನೆತನದವರ ಕಣ್ತೆರೆದಂತಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಮಗೋಪಾಲ್‌ರವರು ನಾಟ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಶಿಕ್ಷಿತ ಜನ ನಾಟ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನೃತ್ಯದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕೈಗೊಂಡರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಬೆಂಬಲಗಳಿವೆ. ಅಕಾಡೆಮಿಗಳ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳು, ನೃತ್ಯಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ಲಲಿತಕಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಪಡೆಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಇರುವುದರಿಂದ ಕಲೆಯ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರ ವಾತಾವರಣ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನೃತ್ಯ ಕಲಾವಿದರು ಪರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವುದರ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನಿಮಯವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಕಲೆ ಕೆಲವು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಇಂತಹ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿನಿಮಯವಾದಾಗ ಬದಲಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತಾನು ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದ ಸವಾಲನ್ನು

ಎದುರಿಸಿದಾಗ ಇಂತಹ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಇಂದಿನ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಕಲಾವಿದರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ.

ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಪುನರುತ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ್ ಉದಯಶಂಕರ್–ಮೇನಕಾ, ರಾಂಗೋಪಾಲ್, ಇ. ಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್--ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ನೃತ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾಡಲು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಇಂದಿನ ಕಲಾವಿದರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಯಶಂಕರ್ ಅವರು ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಜನರ ಮನ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನೃತ್ಯಸಂಗೀತದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ರಸಿಕರನ್ನು ದಂಗುಪಡಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ದೀಪಾಲಂಕಾರ, ರಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ನೃತ್ಯಕಲೆಗೆ ಅಪರೂಪದ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನಿತ್ತರು.

ಮೇನಕಾಸೋಕೆ ಅವರು ಕಥಕ್ ಶೈಲಿಯ ಮೂಲಕ ನೃತ್ಯನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀಮತಿ ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿ ಅರುಂಡೇಲ್ ಅವರು ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕಲೆಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ನೃತ್ಯನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವರ ನೃತ್ಯನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಇಂದಿನ ಕಲಾವಿದರ ನೃತ್ಯರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಗುಜರಾತಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಮೃಣಾಲಿನಿ ಸಾರಾಭಾಯ್ ಅವರು ಆಧುನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ನೃತ್ಯನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸೆಳೆದರು.

ಮಣಿಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎನ್. ಸಿನ್ಹ ಮತ್ತು ಝುವೇರಿ ಸೋದರಿಯರು ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಅನೇಕ ನೃತ್ಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಮಣಿಪುರಿ ಶೈಲಿಯ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕಥಕ್ಕಳಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿನಾಥ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಮತಿ ತಂಕಮಣಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ಜೋಡಿ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಂದು ಕಲೆಗೆ ಕಳೆ ತಂದರು. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರವರು ಶಾಂತಿ ನಿಕೇತನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನರ್ತನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲದೆ ನೃತ್ಯ--ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಹಲಕೆಲವು ಮರೆಯಾದ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಅನೇಕ ಶೈಲಿಗಳ ಅನೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಲೆ ತನ್ನ ಕಾಲದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದು ಪರಂಪರೆಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹೃದಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಲೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಆಶೆಗೆ ಎಡೆಕೊಡುವಂಥ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ನವಿಲು

● ಗುಂಟೂರು ಶೇಷೇಂದ್ರಶರ್ಮ/ಸ. ರಘುನಾಥ

ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೋಟ – ಅದರಲ್ಲೊಂದು ನವಿಲು - ಆ ನವಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು - ಅಲ್ಲ - ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೊಂದು ಮನೆ - ಆ ಮನೆಯಲ್ಲೊಂದು ತೋಟ- ಆ ತೋಟದಲ್ಲೊಂಸು ನವಿಲು. ಆ ನವಿಲಿನಲ್ಲೊಂದು ಎಂಥದೊ........ ಹೇಳುವೆ - ಆ ನವಿಲು ಬರುತ್ತದೆ, ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ. ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಲೊ, ಓದುತ್ತಲೊ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲವೆ, ನನ್ನ ಪೈಜಾಮವನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಕಾಲಬೆರಳನ್ನು ನವಿರಾಗಿ ಕುಕ್ಕುತ್ತದೆ. ನಾನು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ಕೊರಳು ಚಾಚಿ, ಮೋರೆ ಎತ್ತಿ ತನ್ನ ಪುಟಾಣಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತದೆ. ಎಳೆ ಮಗು ತಾಯ ಬಳಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮುಸು ಮುಸು ಮಾಡಿ ತಿಂಡಿಗಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತದೆ: ಕೊಕ್ಕೊಕ್ಕೊ ಅಂತ.

ಜೋಳವನ್ನೊ ಅಕ್ಕಿಯಕಾಳನ್ನೊ ನೆಲದಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿದರೆ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊಕ್ಕೊಕ್ಕೋ ಅಂತ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತದೆ; ಕಾಳನ್ನು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದರೆ ಖುಷಿಯಿಂದ ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಓಡಾಡುತ್ತ, ಆಗಾಗ ಕೊಕ್ಕೊಕ್ಕೋ ಅಂತ, ತಾನಿಲ್ಲೆ ಇರುವೆನೆಂದು ನೆನಸಿಸುತ್ತ.

ನಾನು ಬಳಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ನವಿಲು ಎಲ್ಲಿಂದಲೊ ಬರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬರುವ ಆ ಬಣ್ಣದ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಮೇಘದಡವಿಗೆ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು ಬಂದಂತೆ ಪಾಪ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಸಾಗರ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದೆ. - ಬಂಧನಗಳ ಹರಕೊಂಡು ಹೊರಬೀಳಲು ವಿಫಲವಾಗಿ, ಉದ್ರೇಕಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ಜೀವವೆಷ್ಟು ನೊಂದಿದೆಯೋ ಒಳ ಒಳಗೇ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅದೆಷ್ಟು ನಿಂದಿಸುವುದೊ ತನ್ನ ವೈಕಲ್ಯಕ್ಕೆ.

ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಸತ್ತು ಹೋದೆ. ನನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದೋ ನವಿಲು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೆದರುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಗುಂಪುಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ನೆರೆದ ಆ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಮುಖ ತಿರುವುತ್ತ, ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಣಭಯವುಂಟಾದರೂ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಏನೋ ತನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ನನ್ನತ್ತ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆ ಸೆಳೆತ ಎಂಥಹುದೊ ನಾನು ಬಲ್ಲೆ; ಬಹಳ ಮಂದಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ದುರದೃಷ್ಟ ! ಮೃತ್ಯುಭಯ ಅದನ್ನು ತಡೆಯ ದಾಗಿದೆ; ನಾನು ಸತ್ತಿರುವೆ ! ಆದರೆ ಈ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ. ಅನೇಕರು ನನ್ನ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಗೋಳಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ತಟಕ್ಕೆಂದು ಮೊಪಾಸಾನ ಕಥೆ 'ಪ್ರೇಮ' ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮಿಂಚಿತು. ಆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರನು ಒಂದು ಜೋಡಿ ಹಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಗೆ ಗುಂಡಿಕ್ಕು ತ್ತಾನೆ. ಅದು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆಗ ಗೆಳೆಯನೊಂದಿಗೆ ಹೇಳು ತ್ತಾನೆ, ''ಬಂದೂಕಿನ ಗುರಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎರಡನೇ ಹಕ್ಕಿ ತಪ್ಪದೆ ನನ್ನ ಬಂದೂಕಿನ ಪರಧಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಜೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕೊಂದರೆ ಎರಡನ್ನೂ ಕೊಂದಂತೆಯೆ.'' ಹಾಗೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಲಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತ ಹೃದಯ ಒಡೆಯುವಂತೆ ರೋಧಿಸುತ್ತ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನೆತ್ತರ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಯತ್ತ ಬರುತ್ತದೆ, ಆ ಗಂಡು ಹಕ್ಕಿ. ಭಯವೆಂಬುದನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಂದೂಕಿನ ಗುರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೂಡಲೆ ಬೇಟೆಗಾರ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದ 'ಢಮಾರ್'

ಆ ಕೂಡಲೇ ನನಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು - ಕಠೋರವಾಗಿ ಶಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಪುರಾತನ ಕಂಠ - ವಾಲ್ಮೀಕಿ. ಆ ಕೊರಳು ಮೊಪಾಸಾನ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಿದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಒಂದು ಚೆಡ್ಡಿ ಬೂಟು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತಲೆಯಲ್ಲೊಂದು ಆಂಗ್ಲ ಟೋಪಿ ಯಿದೆ; ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಶಿತ ಬಾಧೆಯ ರೇಖೆಗಳು ಮೂಡಿವೆ. ಪಕ್ಕದ ಗೆಳೆಯನ ಕೈಯ ಬಂದೂಕು ಹೊಗೆ ಉಗುಳುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಸಾವಿನ ವಿಷಯ ಮರೆತು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದೆ. ಇದೇ ಕಂಠವೇ ಹಿಂದೊಬ್ಬ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನು ಶಪಿಸಿತ್ತು. ಈಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು. ಈ ಕೊರಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆ ಶಪಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನು. ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ಗಾಯ ಮಾಡುವವರನ್ನು ..... ಕಾಲದ ಹಾದಿ

ಗಳಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ಮಾಡುವ ದರೋಡೆಕೋರರಿಂದ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಅಹರ್ನಿಶಿ ಪಹರೆ ಕಾಯುವ ಪೋಲೀಸನೇನು ಈ ಕೊರಳು !

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯತೆ ಶಬ್ದವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆ ಶಬ್ದ ಚಿರವಾಗಿ ಲೋಕವಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಯುಗದಿಂದ ಯುಗಕ್ಕೆ, ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಗೆ, ಅನಂತವಾಗಿ........

ಒಂದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆ ಶತಮಾನದ ಸಾಯಂಕಾಲ - ನಾನು, ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಕಾಮೂ ಒಂದು ಉದ್ಯಾನದ ಈಜು ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಈಜುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆ ನೆತ್ತರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆದ ನಾವು ಒಂದೇ ಬಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಎರಡು ಅರುಣ ಬಿಂಬಗಳಂತೆ ಇದ್ದೇವೆ. ನಾನೆಂದರೆ- ''ಕಾಮೂ, ಹಿಂಸೆ ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಯಾವ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯವೂ ಹುಟ್ಟದೆಂದೆ. ಮತ್ತೆ ಈಗ ನಾವು ಈಜುತ್ತಿರುವ ಈ ನೆತ್ತರ ಪೂರವೇನು ? ಮಾನವನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮ ದಿಂದಲೆ ತಾನೆ ಈ ನೆತ್ತರು ಹರಿದುದು ? ನೆತ್ತರು ಹರಿಯದೇ ಹೋದರೆ, ಅದೋ ಆ ಎಳೆ ಕಂದಮ್ಮಗಳು ಹಾಗೆ ಆ ಹುವ್ವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದಯಾಸ್ತ ಮಯಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟು ರಂಗುಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.'' ಕಾಮೂ ಮಾತನಾ ಡುವ ಮೊದಲೆ, ದಡದ ಮೇಲೆ ಹೂವರಳಿಸಿದ ಬಳ್ಳಿ ಪೊದೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾಫ್ಕ ಹೇಳಿದ- ''ಈ ರಕ್ತ ಪ್ರವಾಹ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೋಣಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಪಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ- ಕೀರ್ತಿ ಶಿಖರಗಳಿಗೆ. ಅವರ ಗುರಿ ಕೀರ್ತಿ ಶಿಖರಗಳೆ ಹೊರತು ಈ ನೆತ್ತರು ಯಾರದೊ, ಯಾರಿಗಾಗಿ ಹರಿಯಿತೊ ಅವರ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ನೆತ್ತರ ಒಂದೂ ಹನಿಯನ್ನು ಸುರಿಸರು. ಪರರ ರಕ್ತ ಹರಿದರೆ ಕವಿತೆ ಗಳು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭವಭೂತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ಲೇಟೊ ಯಾವುದೊ ಚಿತ್ರವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ''ಇದು ಥಾಯಾಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಚಿತ್ರ'' ಅಂದ ಭವಭೂತಿ. ''ಇದು ಕಾಲಕಡಲನ್ನು ಈಜಿ ಬರುವ ಮಾನವತಾ ಸಂದೇಶ'' ಅಂದ ಪ್ಲೇಟೋ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಫ್ಕಾ ಅಂದ ಮಾತಿದು- ಫ್ರಾಂಜ್, ಈ ಕಡಲ್ಗಳ್ಳರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಗುರುವಿನ ಕೈಲಿ ವಿಷಕುಡಿಸಿದವರು ಇವರೆ, ಅವನು ಸತ್ತ ನಂತರ ಅವನ ಮತಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳಾಗಿ ಕುಳಿತ ವರೂ ಇವರೆ. ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿ ಇರದವರು ಎಂದಿಲ್ಲ ? ಅವರಲ್ಲಿಯವನೇ ಹೋದ ವರ್ಷ ಸಿಸ್ಟೀನ್ ಚಾಪೆಲ್‌ನಲ್ಲಿನ ಪಿಯೆಟಾ ಮಾತೃ ಮೂರ್ತಿಕೆಯ ಮೂಗು ಕೈಗಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ವಿಷಕುಡಿಯುವ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ನುಡಿದ ನುಡಿಗಳು

ಈಗಲೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದೆ.

"ಓ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೇ ! ನೀವು ಸಂತಸದಿಂದಿರಿ....... ನಾನು ಹೋಗುವ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರಾದಂತೆ ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಾನಿನ್ನು ಸಾಯುವುದೇ ಲೇಸು. ಈ ಬಾಧೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತೇನೆ........ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ಹೊರೆಸಿದವರ ಮೇಲಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದವರ ಮೇಲಾಗಲಿ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮುನಿಸಿಲ್ಲ. ಪಾಪ ಅವರು ನನಗೆ ಯಾವ ಅಪಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸು ಇರದಿರಬಹುದು.

ಅವರನ್ನು ನನಗೊಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿರೆಂದು ಕೋರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಿರೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಬೂಟಕದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರ ಮಿಥ್ಯ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರಿ. ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ನನಗೆ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡಿದವರಾಗುತ್ತೀರಿ." ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಕುಡಿದದ್ದು ವಿಷವಲ್ಲ- ಅದು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ನಿಷೋಸಲ,"

ತದೇಕ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಕ್ಬಾಲ್ ಅಂದ-

"ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಹೋದವನು.
ಎಷ್ಟೋ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ತಾರೆಗಳು
ಗತಿಸಿದ ನಂತರವೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಂದು
ಅರುಣೋದಯವಾಗುವುದು."

500 ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅವನೇ ಕ್ರಿಸ್ತನೆಂಬುವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ. ಕ್ರಿಸ್ತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಹಾಕವಿ ವರ್ಜಿಲ್ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲ್ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮಿಂಚಿದ. ಆ ಮಹಾಕವಿ ತನ್ನ ಇಕೊಲೋಗ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ "ಆ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಚರಮಘಟ್ಟ ಈಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಶಕೆಗಳ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತೆ ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕನ್ಯೆ ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ........ ಈಗ ಒಂದು ನವ ಜಾತಿ ಸುವರ್ಲೋಕ ದಿಂದ ಭುವರ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸುತ್ತದೆ. ಓ ನಿರ್ಮಲ ದೇವತೆ ಲ್ಯೂಸಿನಾ, ಈ ನವ ಜಾತ ಶಿಶುವಿನ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕರುಣಾಮಯ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಸಿಂಚಿಸು, ಈ ಮಗುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಜಾತಿ ಅಂತವಾಗುತ್ತದೆ, ಸುವರ್ಣಜಾತಿ ಅವತರಿಸುತ್ತದೆ, ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ

ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ .. .... " ಎಂದು ಗಾನ ಮಾಡಿದ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಇಂದು ಕ್ರಿಸ್ತನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಅನ್ನುವರು.

ಒಂದು ದಿನ ದೂರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮೆಕ್‌ಡಯಾರ್ಮಿಡ್ ಮುಖ- ಅವನು ತನ್ನ 'ಥರ್ಡ್ ಹಿಂಟು ಲೆಲಿನ್' ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

"ಮೈಕೇಲ್ ರಾಬರ್ಟ್ಸ್, ಇನ್ನೂ ಇತರ ದೇವದೂತರು, ಓಡೆನ್, ಸ್ಪೆಂಡರ್ .... ಇವರಾರಿಗೂ ಕಾರ್ಲ್‌ಯಿಲ್‌ಗಿದ್ದ ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ, ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತರಲ್ಲೊಂದು ಭಾಗವಿಲ್ಲ. ಆ ವಂಚಕರಂತೆ ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯವನು; ಶ್ರಮಿಕರಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸು ತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಬೀಗುವವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಲ್ಲ, ಶ್ರಮಿಕನೇ ......"

ನಾನು ಹೇಳಿದೆ- "ಅಯ್ಯಾ ತುಂಬಾ ಯೋಗ್ಯವಾಡಿದೆ. ಸೊಗಸಿದೆ. ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಸಂಘಟನೆ ಹೇಳುವೆ- ಮೊನ್ನೆ '19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕವಿತೆ' ಅನ್ನುವ ನನ್ನದೊಂದು ಪುಸ್ತಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅಲಮಾರಿನಿಂದ ಕಾಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಯಾವನೊ ಹೇಳದೆ ಹೊತ್ತೊಯ್ದನೇ ಕತ್ತೆಭಡವನೆಂದು ಕೆಲ ದಿನ ಗೊಣಗಿಕೊಂಡೆ. ಆದರೊಂದು ದಿನ ಅದು ಕಂಡಿತು- ನಮ್ಮವನೇ ಆದ ಆಧುನಿಕ ಕುಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಹೊಸ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ! "

"ಯಾರವನು, ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗನೇನು ? " ಅಂದ ಪೂರ್ ಮೆಕ್ ಡಯಾರ್ಮಿಡ್-

ರಾತ್ರಿ ಬಂದಿತೊಂದು ಕನಸು, ಟೆಕ್ನಿಕನಸು- ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಟಿ ಡೈಮೆನ್ಷನ್ ಪರದೆಯ ಮೇಲೆ ದೃಶ್ಯಗಳು. ಷ್ಯಾಂಕೋಕ್ಟೋ, ನಾನೂ ಕುಳಿತು ಗಾಂಜಾ ಹೊಡೆ ಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. "ವೃಕ್ಷ ಜಾತಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಜಾವೊಂದೆ ನಮಗೆ ವೃಕ್ಷ ಸ್ಥಿತಿ ಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು.

ಅದರ ಮೂಲದಿಂದಲೆ ವೃಕ್ಷ ಜಾಲದಲ್ಲಿರುವೊಂದು ಅವ್ಯಕ್ತ ವೇಗ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯು ತ್ತದೆ. ವೃಕ್ಷಗಳು ಮಾಮೂಲಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವಕ್ಕಿರುವ ವೇಗವನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಸಮರ್ಥ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅನುಮಾನಿಸುವುದು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ" ಅಂದ ಕೋಕ್ಟೋ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಇದ್ದ ಪಿಕಾಸೋ ಅಂದ, "ಗಾಂಜಾ, ವಾಸನಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಅಸಹ್ಯತೆಯಿರುವ ವಾಸನೆ. ಆ ವಾಸನೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಲ್ಲಂತದು- ಸರ್ಕಸ್ಸಿನ ವಾಸನೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬಂದರು ವಾಸನೆಯಾಗಲಿ."

ಕೋಕ್ಟೋ- ಆ ವಾಸನೆ ಎಷ್ಟು ಇಂಪು ಜಾಲವನ್ನು ಹರಡುವುದೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ಸೊಣಗಳು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಮುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಸುಗಳು ಕವಿಯುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲಿಗಳು ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿಯ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತವೆ.”

ನಾನು ಹೇಳಿದೆ- “ಗಾಂಜಾವನ್ನು ನಮ್ಮ ಖಂಡದಿಂದ ನೀವು ತರಿಸಿಕೊಂಡಿರಿ. ಆದರೆ ಅದರ ಮರ್ಮ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು.” ಕೋಕ್ಟೋ ಅಂದ-“ಯುವ ಏಷಿಯಾ ಅದರ ಹೊಗೆಯನ್ನೀಗ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ತಾತ ಸೇದಿದ್ದರಿಂದ ! ಯುವ ಯುರೋಪು ಸೇವಿಸುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ತಾತ ಸೇವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ದುರಾದೃಷ್ಟವೆಂದರೆ ಯುವ ಏಷಿಯಾ, ಯುವ ಯೂರೋಪನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಾಂಜಾ ನಮ್ಮ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಜನ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.”

ಹೀಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರ್ಪೂರ ಪರಾಗವಂತೆ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೇಕೆ ಅಂದೆ-

ಕೋಕ್ಟೋ– “ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಡ. ಅದರ ಮೃದು ಬೆರಳ ಲಾಲನೆಗೆ ವಶನಾಗು. ಒಮ್ಮೆ ಕವಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತನೆಂದರೆ ಅವನು ಮೂರ್ಖ– ಅಂದರೆ ಮೇಧಾವಿ. ನಾನೆಲ್ಲಿರುವೆ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದೆದ್ದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ. ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿರುವ ಕವಿ ಬರೆಯುವ ಬರಹಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನ.”

ನಾನೆಂದೆ– “ಮತ್ತೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತಲೆದೂರಿಸಿದ ಕವಿ ಬರೆಯುವ ಬರಹಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ.”

“ರಾಜಕೀಯವಾದಿಯಾದರೆ ಹೊರತು ಕವಿಯಾದವನು ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಓದುಗರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರು, ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಅಂತರಾತ್ಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲವರು ಓದುಗರನ್ನಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಕವಿಯ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ.” ಅಂದ ಕೋಕ್ಟೋ.

ಇಲಿಯಟ್ ಕೂಡಿಕೊಂಡು– “ನಾನು ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಭವಿಸುತ್ತೇನೆ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಡಲೆ ಗುರುತು ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ನಾಳೆಯೂ ಸಹ

ಆ ಕವಿತೆ ಓದಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದೆಂದಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಓದಲ್ಪಡುವುದು, ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕವಿತ್ವವಾದರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪದಾರ್ಥವೂ ಸಹ ಮಾನವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕವಿತೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸದಾದರೆ ಅದು ಓದಿ ಮರೆಯಲು ಮಾತ್ರವೇ ಅರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ'' ಅಂದ.

''ಸರಿ ಇಲಿಯಟ್, ನೀನು ಇಡಿಯಟ್ ಆಗದ ಹೊರತು ಕವಿತ್ವ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಂಜಾ ಹೊಡೆದರೆ ನೀನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರೊಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊ, ಭುಜಗಳಿಗೆ ಕಿವಿ ಜೋಡಿಸು; ಇನ್ನು ನೋಡು- ಭೂಕಂಪಗಳು, ಕ್ರಾಂತಿಗಳು, ಕಪರ್ಾಗಾರಗಳ ಆಸ್ಫೋಟ, ಸೈನ್ಯಗಳು ಸೈನ್ಯಗಳೇ ಪಲಾಯನ, ಮಹಾಪ್ರವಾಹಗಳ ಮುನ್ನುಮುಕುವಿಕೆ, ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಿತ್ರಗಳು ನಿನ್ನ ಶರೀರಾಂತರ್ಗತ ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕಿವಿ ದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಗ್ಗೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಲವೂ ದೂರವೂ ಅದೃಶ್ಯವಾದವು. ಶಬ್ದಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಅವುಗಳ ಸಂಗೀತ ವಿಜೃಂಭಿಸಿತು, ಆ ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಾನಸಿಕ ಸಮುದ್ರ ತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ 'ಕೆಚ್ಚಿನ' ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಾಬ್ಲೊ ನೆರುಡ ಉದಯಿಸಿದ. ''ಉದಿಸು ತಮ್ಮ, ನನ್ನೊಡನೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉದಿಸು'' ಎಂದು ಕೇಕೆ ಹಾಕಿದ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತೆರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ, ''ನೀನಿಲ್ಲಿ ಹೂತಿಟ್ಟ ಆ ಗುಲಾಮನ ಕರಚೊಳ್ಳಲುಬಿಡು ನನ್ನನ್ನು. ದಲಿತ ಜೀವಿಗಳ ಗೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಈ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿರಿದುಕೊಳ್ಳಲುಬಿಡು'' ಎಂದು ಆಕ್ರೋಶಿಸಿದ.

ಗಾಂಜಾದ ಹೊಗೆ ಕೋಣೆಯ ತುಂಬ ಕವಿದಿದೆ. ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲಿಗಳು, ನೊಣ ಗಳು, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು, ಕನಸುಗಳ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿವೆ: ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕನಸುಗಳು ಕವಿಯುತ್ತಿವೆ. ಬಿಳಿರಂಗಿನ ಜಾತಿಯ ಧ್ವನಿಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿವೆ. 'ಇಷಿ ಕವಾಟಕು ಬೊಕು' ತನ್ನ ಆಳವಾದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ .... ''ನಾನೊಬ್ಬ ದುಃಖ ಭಾಜಕನು. ನಾನು ಬಲಹೀನನು ಆದರೆ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಅದ್ವಿತೀಯ ಭಯಂಕರ ಖಡ್ಗವಿದೆ. ನಾನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ನನ್ನನು ಸಹಿಸುವುದೆ, ಆದರೂ ನಾನು ವಿಜಯಿಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ನಾನಿನ್ನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಶರಣ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಸಾವೆಂದರೆ ಪರಮ ಅಸಹ್ಯ. ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲ ಸಾಯುವುದು. ಮತ್ತೆ ಬದು ಕುವುದು ಹೇಗೆ ?''

ಯಾವ ಪ್ರೇಮ ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ರೂಪಾಂತರವೊ, ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ, ನೈತಿಕತೆಗೆ

ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಿ ಹೆಸರೋ, ಅಜ್ಞಾತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಕೂಡಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅನಂತ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಆವಿಷ್ಕರಿಸುವುದೊ, ಎಲ್ಲ ಮಾನವ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಪೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದು ಮಾನವತಾ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೊ,'

ಯಾವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಾನವನು ಸಹ–ಮಾನವನ ನೋವುಗಳಿಗೆ ದ್ರವಿಸುವನೊ, ಯಾವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಾನವ ಅನ್ಯಾಯದ ಮೇಲೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಉಕ್ಕಿನ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನೆತ್ತುವನೊ, ಮಾನವ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಸಿಯುವ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ಕಶ ಪರಶುವಿಗೆ ಬಲಿಗೊಡುತ್ತಾನೋ, ಗಾಯಗೊಂಡ ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ನೆತ್ತರ ಮುಲಾಮು ಲೇಪಿಸುವನೊ, ಅವನ ಯುಗಯುಗಗಳ ಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಮಾನವನು ಸಾಧಿಸಿ ರಕ್ತದ ಕಣಕಣದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸಿದ ಸಿರಿಯನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುವವರು ಇಂದು ಕವಿಗಳಾಗಿ ನಾಯಕರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಮಾನವನ ನೆತ್ತರನ್ನು, ಬೆವರನ್ನು ಕಿರೀಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಲೆಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ,

ಗಗನ ಚುಂಬಿತ ಶಿಖರಗಳು, ವಿಮಲ ಪವನ ವಿಹರಿಸುವ ಬಾನು, ಕುಸುಮ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಅಮಾಯಕ ಗಾಳಿ, ಕಿರಾತರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ರಂಗುಗಳು, ಥೂಕರಿಸುವ ಹೂಗಳು, ಮಾನವೀಯತೆಯೊಡನೆ ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಡುವ ವರ್ಣಗಳು, ಕಾಂತಿ ಕೋಮಲತೆಯನ್ನು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲೆಂದು ಆಕ್ರೋಶಿಸುವ ಮಾನವೀಯತೆ- ಇವು ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳದಿಂಗಳ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಸುತ್ತವೆಯೊ, ಅವನು ಸಾಯುವುದು ಒಳಿತು. ನಾನು ಮರಣಿಸಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ಸತ್ತರೆ ಈ ನೀಚರ ಕುಶಾಲುಗಳ ನೋಡಬಹುದು.

ಇನ್ನು ನನಗೇನು ಬೇಕು- ನನ್ನ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೂಗಳು, ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ಗಾಳಿ ಆಕಾಶಗಳು ದೂರತೀರಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಸಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಪರ್ವತಗಳು ಅರಣ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿವೆ. ನದಿಗಳು ಸಾಗರಗಳು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿವೆ. ಸಂಧ್ಯೆಗಳು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಧ್ವನಿಗಳು ಜನರು ಜೀವನಾಡಿಗಳೊಡನೆ ಮೇಳೈಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಲೇಖನಿಗೆ ಗುಡ್ ಬೈ—

ಓ ಶೇಷಣ್ಣ ಪಿಳ್ಳಂಗೋವಿಯ ಹಿಡಿದು
ಬಂದೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾಯಗರ್ಭದಿಂದ.
ಹಾಡುತ್ತಿರುವೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ
ಕೇಳಲೆಂದು ದೂರದೂರದ ನದಿಕಿನಾರೆಯಲ್ಲಿ
ಗೋವಳರು ಬೆಟ್ಟಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಳಲು ಹಿಡಿದವರು

ರಾಟೆಗಳ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ನೂಲು ತೆಗೆಯುವವರು
ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಕರೆಯುವವರು.
ನಿನ್ನ ಮೊರೆ ಆಲಿಸಲೆಂದು ಹಾಡುತ್ತಿರುವೆ
ನಿನ್ನ ಕನಸುಗಳು ಫಲಿಸುತ್ತವೆ.
ನಿನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಗಳ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
ನಿನ್ನ ಹಾಡು ಬಜಾರುಗಳಲ್ಲಿ
ಬಂದರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ
ಸಾಹಸದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುತ್ತದೆ.
ನಿನ್ನ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಮಿಕರು, ರೈತರು
ಸೈನಿಕರು ನಾವಿಕರು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ-
ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಹೂವರಳಿಸುವಂತೆ
ಗಾಳಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ತೂಗುವಂತೆ.
ನಿನ್ನ ಸ್ವರಗಳು ಫಲಿಸುತ್ತವೆ
ನಿನ್ನ ಕವಿತೆಗಳು ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.

ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ : ಹಿನ್ನೆಲೆ.

● ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ

ಇಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ದಲಿತ ಬರಹಗಾರರು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿರುವ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ' ಸಮಾಜಕ್ಕೂ, ಅವರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಅವೆರಡರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತುಂಬ ಸರಳ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ, ಮುಳ್ಳೂರ್ ನಾಗರಾಜ್, ಹಂಪಣ್ಣ, ಮುನಿವೆಂಕಟಪ್ಪ, ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕೆ.ಬಿ. ಸಿದ್ದಯ್ಯ, ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ ಮೊದಲಾದವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಗೆಯೆಂದರೆ 'ಇವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಲೋಕವೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿದೆ' ಎಂಬುದು. ಈ ಲೋಕ ಇದುವರೆಗೆ ಕಾಣೆಯಾಗಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ದಲಿತನಲ್ಲದ ಓದುಗನಿಗೆ ರೋಮಾಂಚನವುಂಟು ಮಾಡುವಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ರೋಮಾಂಚನಗಳ ಹಿಂದೆ 'ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ' ಎಂಬ ಪೂರ್ವಗ್ರಹೀತ ವಿಚಾರವೊಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ವಿಮರ್ಶಾ ವಿಧಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಂಥ ನಂಬುಗೆಗಳೇ ತಳವುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

'ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಜಯಶಂಕರ್ :

> "ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ತನಕ ಇರದಿದ್ದ ಒಂದು ಕತ್ತಲಿನ
> ಲೋಕದಿಂದ ಬಂದ ದಲಿತ ಲೇಖಕರು ಬಹಳ ಒರಟಾಗಿ

ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಾಜೂಕು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡ.. ಅವರ
ಅನುಭವವೂ ನಾಜೂಕಿನದಲ್ಲ"
(ಸಂಕ್ರಮಣ, ಸಂ. 17. ಸಂಚಿಕೆ 4 ; 1981: ಪುಟ ; 29)

'ಹಂಪಣ್ಣ' ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿ :

"ವಾಚ್ಯವೂ ದಲಿತ ಧ್ವನಿಯ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವೇ ಆಗಿದೆ.
ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯವೂ ಮಾನ್ಯ"
(ಸಂಕ್ರಮಣ ; 1981)

ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಯಲಗುಡಿಗೆ ಮಂಜಯ್ಯ :

"ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು ರೋಷ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಧ್ವನಿಗಳು
ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ ಇದು ಅವರ ನೋವಿನ ಪ್ರತೀಕ"
(ಬೆಂಗಾರು ದೈನಿಕ ; 3-2-1985)

ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಅವರ 'ಒಡಲಾಳ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಸದಾಶಿವ ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆ :

"ಅದುವರೆಗೆ ಶೂದ್ರಾತಿ ಶೂದ್ರರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದಲಿತರ ಬದುಕು ಬವಣೆಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆ ಮತ್ತೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ... ದಲಿತರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ದಲಿತರ ಸಂಕಟ ಬೇನೆಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾದೇವ ಅವರು ಬದುಕಿನ ಕಠೋರ ಸತ್ಯವನ್ನು ತುಂಬ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದರು... ದಲಿತ ಕುಟುಂಬವೊಂದರ ಒಳಜೀವನ ಇಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿಲ್ಲ."
(ಗ್ರಂಥ ಲೋಕ ; ಏಪ್ರಿಲ್ 1985)

ಇಂಥ ಅನೇಕರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಅವೆಲ್ಲದರ ಹಿಂದಿನ ಧ್ವನಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ: 'ದಲಿತರ ಹಸಿವು', 'ದಲಿತರ ಒರಟುತನ', 'ದಲಿತರ ವಾಚ್ಯತನ'– ಇವೇ ದಲಿತ ಲೋಕದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿಬಿಟ್ಟು ಇದುವೇ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿರುವಂಥವು; ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಹನುಮಂತಯ್ಯ ಅವರು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

"ಜಾತಿಯ ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅವಮಾನ. ಬಡತನದಿಂದ
ಬದುಕು ಬರ್ಬರಗೊಂಡ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ

ನಾಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲವರಾದರೆ ಅದು ಯಶಸ್ವಿ ಕಾವ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ."
(ಅನ್ವೇಷಣೆ. ಸಂ 1. ಸಂಚಿಕೆ 3. 1985 : ಪುಟ ; 50)

ಇಂಥ ಮಾತುಗಳು ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿಯೂ ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ದಲಿತ ಬರಹಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೆ ಗಂಭೀರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಸದ್ಯದ ನಮ್ಮ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಇವು ಯಾವ ಬಗೆಯ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗದಂತೆ ಮಾಡಿವೆ. ದೇವನೂರರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಮನಜರು 'ಹಸಿವಿನಂತ ಒಂದೇ ಭಾವ ಅವರ ಬಹುತೇಕ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದು.... ಅದು ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ' ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಅನ್ವೇಷಣೆ 11–12 ; ಪುಟ : 27, 1985) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಮನಜರು ಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನ ಇದು: "ಈ ಕವಿಯ ವಸ್ತು ಹಿಂದಿನ ರೊಚ್ಚು ರಭಸಗಳಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ಕೇವಲ ಮಾರ್ದವತೆಯ ಅಥವಾ ಪೇಲವವೆನಿಸುವ ಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಡಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ."(ಅದೇ: ಪುಟ : 29) ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದಲಿತ ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಯಾಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.? ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಹಸಿವು- ಒರಟುತನ- ವಾಚ್ಯತನ- ನೋವು– ಇವೇ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಏಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ-? ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮನಜರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬಹುತೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ಮೌನವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ, ಈಗ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವುದಷ್ಟೇ ದಲಿತ ಜಗತ್ತು ಅಲ್ಲ. ದಲಿತ ಜಗತ್ತು ತನ್ನೊಳಗೇ ಒಂದು ಜೀವನ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿನ ಒರಟುತನ ಅವರಿಂದ ದೂರ ಇರುವ ನಮಗೇ ಹೊರತು ಅವರಿಗೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗ- ಸಸ್ಯವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮನುಕುಲ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ದಲಿತರ ತಾತ್ವಿಕತೆಯೊಂದು, ಪ್ರಗತಿಪರತೆಯನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ದಲಿತ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತರೆ, ಆ ಮಗುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅರೆಕ್ಷಣ ಮಲಗಿ ತಾಯ್ತನದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಮ್ಮೂರಿನ ಕೊರಗರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡು, ತಾನೆಷ್ಟೆ ಪ್ರಬಲನಾದರೂ, ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ಶಕ್ತಳಾದರೆ, ಆಗ ಆ ಹೆಣ್ತನವನ್ನು ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಥ ಜೀವನ ಸಮಗ್ರತೆಯು ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡ 'ಮದುವೆ' ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಜಾತಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಮತ್ತು 'ಬಳಿ' ಗಳಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಾತಿ

ರಹಿತವಾದ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೇ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಬೆಳೆಯುವ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಮದುವೆ, ಇವೆರಡನ್ನೂ ಅದ್ವೈತಗೊಳಿಸಿದ ಮಹಾನ್ ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ದಲಿತರಲ್ಲಿದೆ. ಡಾ. ಪೋಲಂಕಿ ರಾಮಮೂರ್ತಿ ಇವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಕಲೆ ದಲಿತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಂದರೆ ದಲಿತ ಕಲೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವೇಚನೆ ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು." (ಪಂಚಮ : 5-6-1983) ದಲಿತರ ಜೀವನ ಕ್ರಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ನಮಗರಿವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅವರನ್ನು ನಾವು ವೈದಿಕರೊಡನೆಯೇ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ನಾವು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಅಂದದ್ದು ಎಷ್ಟೊಂದು ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ್ದು ಮತ್ತು ನಾವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದದ್ದು ಎಷ್ಟೊಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದಲೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ದಲಿತ ಸ್ನೇಹಿತರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳೇ ಯಾಕೆ ಕಾಣೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟವೆ? ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಅಂಶಗಳು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಲು ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಾದ ಚೇತರ ಎಚ್ಚರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸ ಅಕ್ಷರಶಃ ದಲಿತರ ಜೀವನ ಕ್ರಮದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ; ದಲಿತ ಬರಹಗಾರನ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನದ ಮಿತಿಯ ಗ್ರಹಿಕೆ ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯ. ಅಂದರೆ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಕೀಯ–ಸಾಮಾಜಿಕ–ಆರ್ಥಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಜಯಶಂಕರ ಅವರು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ:

> "ಇನ್ನೂ ಬೆಳಕು ಕಾಣದ ತನ್ನ ಜನರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ
> ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ತನ್ನೊಳಗಿನ ನೋವಿನ ಅನುಭವವನ್ನು
> ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸಂವೇದನಾ ಶೀಲನಾದ ದಲಿತನಿಗೆ
> ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
> ಮತ್ತು ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಿಜವಾಗುವ
> ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ"
>
> (ಸಂಕ್ರಮಣ 116. 1981 ಪು : 29)

ದಲಿತರು ತನ್ನೊಳಗೆ ನೋವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಗ್ರಹೀತ ಅಂಶ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು "ದಲಿತ ಬರಹಗಾರ

ತಾನು ಬದುಕಿದ ಸಮಾಜದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಲೇ ತಾನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿ ರುವ ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೂ ತನ್ನ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದ ದಲಿತ ಬರಹಗಾರರ ಮುಂದಿರುವ ಸವಾಲು'' ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಮಾತ ಗಳು ದಲಿತರಿಂದ ತುಂಬಾ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ (VieW from the top) ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಂಡವುಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕ್ರಿಯೆ. ದಲಿತ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು (View from the bottom) ಬರಹಗಾರನೊಬ್ಬ ಆ ಜೀವ ಕ್ರಮದ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಧಕ ತರುವ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದಲಿತರಿಗೆ ಇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ತಾತ್ವಿಕತೆ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು ಹಲವು ಇವೆ.

ದಲಿತರ ಎಚ್ಚರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು :

ಈ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲ ಈಗಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅ ಗಳ ವಿವರಣೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾದವು

1. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ದಲಿತ ಸಾಹಿ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಪ್ಯಾಂಥರ್‌ನ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿಯ ರಾಜಧಾಳೆ, ವಾಮದೇವಢಸಾಳೆ, ಲತೀಫ್ ಕಾರ್ತಿಕ್, ಜೆ. ಎ. ಪವಾರ್ ಕೇಶವಮೆಶ್ರಮ್, ವಾಮನ್ ನಿಂಬಾಳ್ಕರ್, ದಯಾಪವಾರ್, ಅರುಣ್ ಕಾಂಬ್ಳೆ ಬಾಗುಲ್, ಪಂಥವಾನೆ, ಮೊದಲಾದವರು ನಡೆಸಿದ ಜನಪರ ಹೋರಾಟಗಳು. (ವಿವರಗಳಿಗೆ ನೋಡಿರಿ : Joseph Mathew : 1983)
2. ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ದಿಗಂಬರ ಕಾವ್ಯಪಂಥ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಮಹ ಸಭಾ: ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಚೆರಬಂಡರಾಜು ಬೊಜ್ಜ ತಾರಕಂ ಮೊದಲಾದವ ನಿಲುವುಗಳು– ಇವರಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದ ನಕ್ಸಲೈಟ್ ಚಳುವಳಿಗಳು.
3. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಜನವಾದೀ ಸಾಹಿತ್ಯ.
4. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಥಗಿತವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಕಾ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು.

ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು

1- ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್
2- ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ
3. ಡಾ. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ
4. ಮಹಾತ್ಮ ಫುಲೆ (ವಿವರಗಳಿಗೆ ; OMVEDIT GAIL ; 1971)
5. ಪೆರಿಯಾರ್ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ನಾಯ್ಕರ್
6. ನಾರಾಯಣ ಗುರು ಮತ್ತು ಕುದ್ಮಲ್ ರಂಗರಾಯರು

ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಸಂಘಟನೆಗಳು

1. ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟ.
2. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ.
3. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಿಷತ್ತು.
4. 18–19 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಆರ್ಯಸಮಾಜ, ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು.

ಇತರ

1 ಸರಕಾರ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸಿದ್ದು.
2. ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದದ್ದು
3. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಬೂರ್ಶ್ವಾ ಉದಾರವಾದಿತ್ವ ಮತ್ತು ಜನತಾದ ಪುರೋಹಿತಶಾಹೀ ಉದಾರವಾದಿತ್ವ–5 ರಿಂದ 20 ರವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.
4. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಭೂಮಿ ಸಂಬಂಧಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ಸಂಬಂಧಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು
5. ಮತಾಂತರದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು
6. ಹಿಂದೂ ಸಂಘಟನೆಗಳು ದಲಿತರನ್ನು ಒಳಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಯತ್ನಗಳು
7. ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಪ್ರಕರಣ
8. ಜಾತಿ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ
9. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಲಭ್ಯತೆ
10. ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟರ ಚಳುವಳಿಗಳು

11. 'ಬ್ಲ್ಯಾಕ್ ಲಿಟರೇಚರ್' ನ ಪರಿಚಯ
12. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದ ಜಾನಪದ ಅಭ್ಯಾಸ
13. ಜೆ. ಪಿ. ಚಳುವಳಿ
14. ದಲಿತರು ರಾಜಕೀಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಚುನಾವಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾದರೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದು
15. ಈ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಿಶನರಿಗಳ ಕೆಲಸ (ನೋಡಿ : Hardgraw, 1969 ; 42)
16. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಡಿ.ಎಂ.ಕೆ. ಚಳುವಳಿಗಳು
17. ದೇವರಾಜ್ ಅರಸ್ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

ಇತ್ಯಾದಿ

ಇಂಥ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದರೂ ಅನೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವ ತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಳ ಸಂಬಂಧ ಇವೆ. ಇವೆಲ್ಲದರ ವಿಸ್ತೃತ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಹಲವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರೆಂದರೆ; ದೇವಯ್ಯ ಹರವೆ (1982), ಡಾ. ವಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ (1981–82), ಅನಂತಮೂರ್ತಿ (1983), ಹನುಮಂತ (1981), ಚನ್ನಣ್ಣವಾಲೀಕರ (1981), ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿ (1981), ಆರ್ಕೆ ಮಣಿಪಾಲ (1981), ಬೊಳಬಂಡೆಪ್ಪ (1986), ಕೆ. ರಾಮದಾಸ (1981), ಗುಣಶೀಲನ್ (1981), ವಿ. ಟಿ. ರಾಜಶೇಖರಶೆಟ್ಟಿ (1982), ಡಾ. ಸಿ. ಪಾರ್ವತಮ್ಮ (1972-81), ಗಂಗಾಧರ ಲೋಖಂಡೆ (1981), ಮಧುಕರ ಡೋಂಗ್ರೆ (1981), ಭಗವಾನ್‌ದಾಸ್ (1981), ಮುಳ್ಳೂರ್ ನಾಗರಾಜ್ (1981), ಜೆ. ಆರ್. ಕಾಂಬ್ಳೆ (1979), ಮನೋರಂಜನ್ ಮೊಹಂತಿ (1977), ಜೋಸೆಫ್ ಮಾಥ್ಯೂ (1983), ಕಾಲ್ಮನ್ (1985), ಜೀಲಿಯೆಟ್ (1972) ಇವರುಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಬರೆಹಗಾರರು, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಡಪಂಥೀಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಹೇಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾದುವು ಎಂಬುವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನಿಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಈ ಎಡಪಂಥೀಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಎಚ್ಚರದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಬಹಳ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮೇಲಿನ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಾದ ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆ ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಕೊಂಚವಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೈಕೊಡವಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಸಜ್ಜಾದದ್ದು. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ಹಂತಗಳಿವೆ.

ಒಂದನೆಯದು : ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿರುದ್ಧ ಶ್ರೀಮಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಸಿಡಿದೆದ್ದು ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯೋಗ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರವೇಶ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಂಡದ್ದು. ಇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಇರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಬಲರಾದ ಇವರು ಮೂಲತ: ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ (Reformatory) ಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಅಂತಿಮ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪೇಟೆ-ಪಟ್ಟಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ದಾಪುಗಾಲು ಹಾಕಿದ್ದು.

ಎರಡನೆಯದು : ಕೆಳವರ್ಗದ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು, ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ರೊಡನೆ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಇಳಿದದ್ದು. ಇದು ಅಧಿಕಾರದ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ವರ್ಗಾವಣೆ ಯೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಕೇವಲ ವರ್ಗಾವಣಾ (Transformative) ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅರಸು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಭೂ ಮಸೂದೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಘರ್ಷಣೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.

ಮೂರನೆಯದು : ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಿಗೂ, ಸವರ್ಣೀಯರಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆದ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸವರ್ಣೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರನ್ನು, ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಮೂಲತಃ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ (Revolutionary) ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದನೆಯ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಹೋರಾಟಗಾರರೂ ಕೂಡಾ ಇವರಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಳಗಿನದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿನದು ಹೆಚ್ಚು ಮಡಿ ಎಂಬ ಹೈರಾರ್ಕಿಕಲ್ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೈಲಿಗೆ ಯಾಗಿರುವ ದಲಿತರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾಗದೇ ಇರುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಎಚ್ಚರ ಯಾವ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ವಲಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವಷ್ಟು ಅವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ-

ಸದ್ಯದ ಎಲ್ಲ ದಲಿತ ಬರಹಗಾರರೂ ಎಡಸಂಥೀಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ; ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬದ್ಧರಾದವರ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ, ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಲೆನಿನ್ ಮಾವೋ, ಲೋಹಿಯಾ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮೊದಲಾದವರಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎಚ್ಚರ ಗೊಂಡ ದಲಿತರದ್ದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ, ಆ ವರ್ಗ ತನ್ನ

ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ತಡಕಾಡುವ ಚಿತ್ರ ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಇದೆ. ಈ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ದಲಿತರ ಕಣ್ಣೆದುರು ಅವರನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇನ್ನೂ, ಇಂದು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜಾಲವನ್ನು ಹರಡಿಕೊಂಡು ಸಂಕೀರ್ಣ ವಾಗಿದೆ. ಈ ದಲಿತ ನಾಯಕರ ಹಿಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ದಲಿತ ಜೀವನ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಧುನೀಕರಣಗೊಂಡ (Modernise) ಶ್ರೀಮಂತಿಕ ನೆಲೆಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾವಾದಿ ದಲಿತ (Dalit Elite) ತನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂಬ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಡಕಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅತಂತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ತನ್ನ ಜೀವನ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾದ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತಾಗಲು ಆತ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಆತನ ಮುಂದಿದೆ. ಈ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಶೂನ್ಯತ್ವವನ್ನು (Peculiar Vaccum) ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು 'ಮಾರ್ಕ್ಸ್–ಫುಲೆ–ಅಂಬೇಡ್ಕರ್' ವಾದವೋ 'ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ' ಯಂಥ ಸಂಘಟನೆಯೋ, 'ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾವೇಶವೋ' 'ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ'ಯಂಥ ಪತ್ರಿಕೆ ಯೋ' ಅತ್ಯಂತ ತುರ್ತಿನ ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿರುವ ಬಹುತೇಕ ಜನರಿಗೆ 'ದಲಿತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಏನಿದೆ?' ಎಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವ ರ್‍ಯಾರೂ ದಲಿತರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನವನ್ನೋ, ದಲಿತ ಜನಪದವನ್ನೋ ಗಾಢವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. (1) ಹಾಗಂತ ಈಗಾಗಲೇ 'ಮಹಾತ್ಮ'ರು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅನ್ಯಾಯ ಆಗಿದೆ ಎಂದೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎಂದರೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರನ್ನು 'ದೇವರು ಸಮ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುವುದು, 'ನಮಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಆಗಿದೆ' ಎಂದು ಕಿರುಚುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಯಾವ ಅಂಶಗಳೂ ದಲಿತರ ಜೀವನ ಕ್ರಮದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲ ಎಂಬು ದನ್ನು ನಾವು ಇನ್ನಾದರೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ತನ್ನೊಳಗನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ವಿದ್ಯಾವಂತ ದಲಿತರ ಒಕ್ಕೂಟ ಗಂಭೀರವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಲಾಗದೆ ತಡವರಿಸುತ್ತದೆ. ಯಲಗುಡಿಗೆ ಮಂಜಯ್ಯ ಬರೆಯುವುದು ನೋಡಿ :

> "ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ
> ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಿಲ್ಲ.
> ಇಂದು ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೆಂದರೆ
> ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಜನರಿಗೆ ಬರಿಯ ಅರ್ಜಿ ಬರೆದುಕೊಡುವುದು.
> ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಛೇರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು
> ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಚಿನ ದ. ಸಂ ಸ. ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು
> ಕೂಡಾ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ 'ಇಷ್ಟೇ' ಎಂದು ಅವರೇ ಮಿತಿ ಹೇರಿ

ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದ. ಸಂ. ಸ. ದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆ
ನೇರ ಹೊಣೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ಇಂತಹ ಮುಖಂಡತ್ವವನ್ನು
ಕೂಡಾ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ."
(ಮುಂಗಾರು ; 14-9-1986)

ದಲಿತರಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರಸ್ಥ ವರ್ಗ ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಇರುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇದು ಸಹಜ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಸದ್ಯದ ನಮ್ಮ ರಾಜಕಾರಣವೂ ಕೂಡಾ ದಲಿತರನ್ನು ಅವರ ಲೋಕದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, 'ಪರಕೀಯ'ರನ್ನಾಗಿಸುವುದರತ್ತಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ, ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ಆಳುವ ವರ್ಗ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಶೋಷಿತರ ಕೊಣಕ್ಕೆ ಗಂಟಿಗೆ ತುಪ್ಪಲೇಪಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ಹೋರಾಟದಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಬೇಕಾದ ದಲಿತರು ಮೀಸಲಾತಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದು, ಕಾಂಗ್ರೆ, ಜನತಾ ಟಿಕೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಒದ್ದಾಡುವುದು, ಆರ್.ಎಸ್.ಎಸ್.ಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ದೇಶ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು, ದೇಶದ ಏಕತೆ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರತೆಗಾಗಿ ಕರೆಕೊಡುವುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಮಹಾನ್ ದುರಂತಗಳ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ;

"…. ಇದೆಲ್ಲ ಕಂಡೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಳಗೆ ಕುದಿ ಕುದಿದು
ದಹಿಸುತ್ತ ಕೂರಲಾರೆ
ನನ್ನ ಜನರ ಕಿಚ್ಚು ತುಂಬಿಕೊಂಡವ ನಾನು,
ನನ್ನವರು ಬದುಕಬೇಕು
ನಿಜ ಬದುಕ ಬದುಕಬೇಕು
ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂರುವುದೆಂತು
ನನ್ನಿಂದ ಖಂಡಿತಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ."
(ರಾಮದೇವರಾಕೆ : 'ಕಪ್ಪು ಚಿರತೆಯ ಡಂಗುರ')

ಎಂಬ ಡಂಗುರ ಸಾರಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಗೊಚ್ಚಿನ, ಆವೇಶದ ನುಡಿಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆಳುವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ; ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನವರಂತೆ. !

ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಜನರಿಗೇ ಪರಕೀಯರಾಗಿಬಿಟ್ಟ ದಲಿತ ನಾಯಕರು, ತಾವು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ ದಲಿತರ ಹತ್ತಿರ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ, ಸದ್ಯ ಇದು ವಿಧದ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದೆ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲಿತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಎಚ್ಚರವನ್ನು

ಉಂಟುಮಾಡಲಾರದು.

ಮೊದಲನೆಯದು : ಮೀಸಲಾತಿ, ಕಠಿಣ ದುಡಿಮೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಧದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ದಲಿತರು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವುದು. ದಲಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, ಅಥವಾ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಸ್ತೃತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇವರಿಗಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಸ್ತೃತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮುಟ್ಟದೇ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ.

ಎರಡನೆಯದು : 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ' ಯನ್ನೇ ಮಾನದಂಡವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕಾರಣ ದಲಿತರಿಗೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಪಕ್ಷ ರಾಜಕೀಯದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ರಭಸದಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದವನ್ನೇ ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ, ವರ್ಗ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ರೈತ–ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗಿಂತ ದೂರ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯದು : ಮತ್ತು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದದು, ದಲಿತ ಬರಹಗಾರರ ತಾತ್ವಿಕತೆಗೂ ದಲಿತರ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ತಾತ್ವಿಕತೆಗೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬಲವಾದ ಬಿರುಕು. ಈ ಬಿರುಕು ದಲಿತರೊಳಗೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಸಂವಹನ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯೊಂದು ಇದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಸದ್ಯ ದಲಿತ ನಾಯಕರು 'ತಾವು ಮೇಲೆ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ 'ಮೇಲೆತ್ತುವ' ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. 'ಮೇಲೆ' ಇರುವವರು 'ಕೆಳಗೆ' ಇರುವವರನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಮೇಲೆ' ಇರುವವರಿಗೆ ವಿರೋಧ ಸೂಚಿಸುವ ಆಕೃತಿ (Structure) ಯೊಂದು ಕೆಳಗೆ ಇರುವವರಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಶೋಷಿತರ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಒಳರಚನೆ (Intrastructure) ಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಇದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಂಶ. ಇಲ್ಲಿನ ಗತಿ ತಾರ್ಕಿಕತೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ದಲಿತ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಲೇ ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ನೆಲೆಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಸ್ಥಿತಿಯ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೊಡುವ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಆಸೆಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೊಬ್ಬಿದ ದಲಿತರನ್ನು 'ಕೊನೆಗೂ ತಮ್ಮವನೆಂದು' ಉದಾರವಾಗಿ ನೋಡಿ,

ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೇ ಇಂಥ ವೈರುಧ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸಹಜ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ 'ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ. ಸಮಿತಿ'ಯಲ್ಲಿನ 'ಸಂಘರ್ಷ'ವು ದಲಿತ ನಾಯಕರ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಬಡ ದಲಿತರ ಮಧ್ಯದ ಸಂಘರ್ಷವೇ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ನೋವಿನ ಸಂಗತಿ.

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ : ಬೂರ್ಶ್ವಾ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿರುವ ದಲಿತ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಇತರ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸುವಾಗ ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ದಲಿತರು ಅರಿಯದೇ ಹೋಗುವುದು. ಇಂಥ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳ ಮಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆಯದೇ ಹೋಗಿದೆ. ಇದು ದಲಿತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದುದಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಕುತಂತ್ರಗಳಿಂದುಂಟಾದುದು.

ಐದನೆಯದು : ಮತ್ತು ಕೊನೆಯದು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲೋ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೋ ರೂಪುಗೊಂಡ ದಲಿತ ಮುಖಂಡರ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ಅನ್ವಯಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಇದು ದಲಿತರ ಗಾಢ ಸ್ಥಳೀಕರಣ (Localisation) ದ ಗುಣದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ದಲಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೊನೋಲಿಥಿಕ್ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೆ ಇದು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯವರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ 'ಶಿಷ್ಟ'ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ದಲಿತರು, ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಆಚಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಮ್ಯಾಲರು' ಮತ್ತು 'ಮನ್ಸರು' ವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ 'ಮನ್ಸರು' ಸತ್ತ ದನದ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿರಾದ್ದರಿಂದ 'ಮಾಯಿಲ' ರಿಂದ ಕೆಳಗಿನವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪಕ್ಕದ ಊರಿನಲ್ಲಿ 'ಮನ್ಸರೇ' ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಎತ್ತುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ 'ಮಾಯಿಲ'ರು, ದನದ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುತ್ತ, 'ಮೇರ' ರಿಂದ ಕೆಳಗಿನವರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮೇರರಿದ್ದರೆ- ಅವರ ಕೆಳಗೆ ಮಾಯಿಲರು ಮತ್ತು ತೀರಾ ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಮನ್ಸರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಊರಿನ ಇತರ ಮುಂದುವರಿದ ಜಾತಿಗಳವರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಮನ್ಸರು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದರೆ, ಮಾಯಿಲರೇ ಅತಿ ಕನಿಷ್ಠರು ಎಂದು ಮನ್ಸರನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ದಲಿತರ ಸಮಸ್ಯೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ

ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ನಡೆದಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವ ಯೋಜಿತ ಚೌಕಟ್ಟಿ ನಿಂದ ಇವರನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಬದಲಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಥಿಯರಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋರಾಟದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ದಲಿತರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಲಾರದು. ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾರದು. ದ.ಸಂ.ಸ.ದ ಸಂಗಾತಿಗಳು 'ಗಾಂಧಿ' ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದಾಗ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದು ಲೇಖನ ಬರೆದದ್ದು (ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ; ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 25, 1983) ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ವೈರುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ದಲಿತರ ಬರಹಗಳು ಅತ್ತ ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ಇತ್ತ ಪೂರ್ಣ ಅಧ್ಯಯನ ಶೀಲವೂ ಆಗದೆ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ದಲಿತರಲ್ಲದವರೆಲ್ಲ ದಲಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಇವರ ಶಕ್ತಿ ಹ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಆಕ್ರೋಶ–ನೋವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ತಮ್ಮ ಗತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಟ್ಟು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಗಂಭೀರ ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುತ್ತಾ, ಇದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬಂದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಬದಿಗೆ ಸರಿಸುತ್ತ ಇವರೆಲ್ಲ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಯಾರ ಅನುಕಂಪೆಯೂ ಬೇಡ. ಅವರಿಗಿಂತ ಮೇಲೆ ಇದ್ದೇವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನವರ್ಗವನ್ನು ತನ್ನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವೈಚಾರಿಕಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಡಾ. ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ:

> "ಎಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಹರಿಜನರು ಎಷ್ಟು ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ
> ಎಂದು ನಮಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು
> ಅವುಕರುವ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮಾಯವಾದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು
> ಅಪಾರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥದ್ದು ಎಂದು
> ನಮಗೆ ಅನ್ನಿಸುವಂತೆ ಕಥಾನಕ (ದೇವನೂರು ಅವರ
> 'ಒಡಲಾಳ') ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ
> ಚೈತನ್ಯ ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚದ ಹೊರತು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕತೆ ಹೇಗೆ
> ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು ?"
>
> [ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ (ಸಂ; ಟಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ) : 1983 ಪು. 110]

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧದ ಆಶಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಪಾಬ್ಲೊನೆರೂದನು ಲೆನಿನ್ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಕವನವೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ :

"ನೀರು ಹನಿಗಳ ಸದ್ದನ್ನು
ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಹಾರುವಿಕೆಯನ್ನು
ನಿರ್ಮಲ ವನದ ಮಹಾ ಎದೆಗುಂಡಿಯ ಬಡಿತವನ್ನು
ಲೆನಿನ್ ಆಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ನನಗೆ
ಕಾಡಿಗೆ, ಬದುಕಿಗೆ
ಗಾಳಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ
ಇತಿಹಾಸದ ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ
ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಲೆನಿನ್ ಕಿವಿಗೊಡುತ್ತಾನೆ
ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗಂಭೀರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ."
[ಅನುವಾದ : ತೇಜಸ್ವಿನಿ ನಿರಂಜನ]

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

1 ಈರ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದಲಿತ ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರು ತಮ್ಮ ಜನಾಂಗದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬ ಸಂತಸದ ವಿಚಾರ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜಾನಪದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುವಂಥದ್ದು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದದ್ದನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದಲಿತ ಸಂಶೋಧಕರು ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದೂ ಗಮನಾರ್ಹ.

ಗ್ರಂಥಋಣ :

1. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು. ಆರ್., "ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವರ ಒಡಲಾಳ", ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ–1983 (ಸಂ. ಟಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ), ಬೆಂಗಳೂರು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಕಾಡೆಮಿ. 1983.
2. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ, "ಹಿನ್ನುಡಿ" (ಕತ್ತಲಾಳದ ಕಿರಣಗಳು : ದೇವಯ್ಯಹರವೆ ಮೈಸೂರು : ನೆಲಮನೆ ಪ್ರಕಾಶನ, 1982.

3. ವಿಜಯ ಶಂಕರ ಎಸ್.ಆರ್., "ಕಿರುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಗುರು" ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ "(ಸಂಕ್ರಮಣ ೧೧೬ (ಸಂ) ಚಂದ್ರಶೇಖರಪಾಟೀಲ) ಧಾರವಾಡ : ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ, 1981.
4. Hardgrawe R. L "The Nadars of Tamilnadu ; The political centre of a community in change Berkly : University of California Press. 1969
5. Mathew Joseph "Dalit panthers of Maharastra; Untouchables protest movement", State and Society Vol 4, Number 4 (Ed ; D. N Varghese). Kottayam : Indian Institute for Regional Devolpment Studies, 1983.
6. Moffatt Michael, "An Untouchable community in South India, New Jersey : princeton University press. 1979
7 Omvedit Gail., "Jotirao phule and Ideology of Social revolution in India", Economic and political weekly. Vol 6. No. 39, Sept 1971.

ವರದಿಗಳು 1 ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

1. ಅನ್ವೇಷಣೆ (ಸಂ : ನಾಗರಾಜಹಳ್ಳಿ ಆರ್- ಜಿ.) ಬೆಂಗಳೂರು : ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಕಾಶನ.
2. ಗ್ರಂಥಲೋಕ (ಸಂ. ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ಆರ್. ಎಲ್.) ಮೈಸೂರು.
3, ಮುಂಗಾರು (ಸಂ : ರಘುರಾಮಶೆಟ್ಟಿ ವಡ್ಡರ್ಸೆ) ಮಂಗಳೂರು : ಮುಂಗಾರು ಪ್ರಕಾಶನ.
4. ರುಜುವಾತು (ಸಂ : ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಯು. ಆರ್.) ಮೈಸೂರು.
5 ಸಂಕ್ರಮಣ (ಸಂ ; ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ) ಧಾರವಾಡ. ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ.
6 Reports of the committe on untouchability (Ed : Elayaperumal), New-Delhi

ಭವಿಷ್ಯದ ನಮ್ಮ ಬದುಕು.

● ಅಲ್ವಿನ್ ಟಾಫ್ಲರ್/ಸೀಆರ್ ಅಣಜಿ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಭವಿಷ್ಯವಾದದ ವ್ಯೂಹ

ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಬದುಕಬಹುದೇ ? ಮುಂದಿನ ತಲ್ಲಣದ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿಡುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದು; ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿದೆ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರವೇ ಸ್ವೈರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅತಿ ಅಪಾಯಕಾರಿ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಅದರೊಡನೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೂಗಾಡುತ್ತ ಗತಿ ನಿರ್ದೇಶನದ ನಮ್ಮ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿವೆ.

ನಗರೀಕರಣ. ಕುಲಸಂಘರ್ಷ, ವಲಸೆ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಅಪರಾಧ–ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಸಮಂಜಸ, ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸುವ–ಇಂಥ ಸಾವಿರಾರು ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸ್ವೈರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು, ಉಳಿದವು ಅದರಿಂದ ಭಾಗಶಃ ಮುಕ್ತವಾದವು. ಅಸಮವಾಗಿ ಕ್ಷಿಪಣಿಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೇರುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆ, ಗತಿಯ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣದ ಭಿನ್ನತೆ, ಅದರ ಕಿರಿಕಿರಿ, ಇವು ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವೀಡನ್ ಬೆಲ್ಜಿಯಂ ನಂಥ ಚಿಕ್ಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಾಜಗಳು ಸಹ–ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗದ ವೇಗ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬ- ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತವೆ.

ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದ್ದಿಶ್ಯಗಳ ಸರಕಾರಗಳು ಸಹ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅದರ ಲಯವನ್ನು ಆಯ್ದು ಆಯ್ದು ಹೊಂದಿಸುತ್ತ, ಪ್ರಚೋದನೆಯ ಸಮತಲಗಳನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತ ಇಳಿಸುತ್ತ ಭವಿಷ್ಯದ ತಲ್ಲಣವನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ತಡೆಗಟ್ಟಬಹುದು ?

ಅಮೆರಿಕದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೊಬ್ಬರು ಮುಕ್ತ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. "ಮೂರು ಬಿಲಿಯನ್ ಡಾಲರ್‌ಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನಗರಗಳ ವಸತಿ ನವೀಕರಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ವಸ್ತುತಃ ತೊಡೆದು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಹಿನ್ನಡೆಯನ್ನು ಒಂದು ಡಜನ್ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಭಿರುಚಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಲಾಲಿತರೆಂಬ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಹ ದಂಗೆ ಶಾಂತಿಭಂಗಗಳಿಗೇಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಅತಿ ವೇಗದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು ಪ್ರಯಾಣದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಬದಲು ಸಂಚಾರ ಸಂದಣಿಸುವಂತೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ? ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದುದ್ದೇಶ್ಯದ ಉದಾರ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳು ತಮ್ಮ ಕೇಂದ್ರೋದ್ದೇಶ್ಯಗಳನ್ನೇ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಉಪಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುವುದೇಕೆ?" ಬ್ರಿಟನ್‌ನ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಸದಸ್ಯ ರೇಮಂಡ್ ಫ್ಲೆಚರ್ ಆಶಾಭಂಗದಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗೊಣಗಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ- "ಸಮಾಜವು ಗೊತ್ತುಗುರಿ ಇಲ್ಲದ್ದಾಗಿದೆ."

ಇದರ ಅರ್ಥ, ವಿನ್ಯಾಸವು ಅಕ್ಷರಶಃ ಗೈರುಹಾಜರಿ ಎಂದಾದರೆ ಆತನ ಮಾತು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯಾದೀತು. ಆದರೆ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥ "ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಹೇಳಲು ಬಾರದಂಥ ಗೋಜಲು" ಎಂದಾದರೆ ಆತ ಖಚಿತವಾಗಿಯೇ ಮಾತಾಡುವನೆನ್ನಬಹುದು. ಭವಿಷ್ಯದ ತಲ್ಲಣದ ರಾಜಕೀಯ ಅರ್ಥ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಬದಲಾವಣೆಯೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತಲ್ಲಣ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಹ- ತೀರ್ಮಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿನಾಶದಿಂದ- ಒಂದು ರೀತಿಯ ಭವಿಷ್ಯ ತಲ್ಲಣದಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಉನ್ನತ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಸರ್ ಜಿಯೋಫ್ರೆ ವಿಕರ್ಸ್ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮೈಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯೊಡನೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ: "ಬದಲಾವಣೆಯ ತೀವ್ರತೆಯು ತತ್ಸಮಾನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮೀರಿದ ಒಂದು ವೇಗೋತ್ಕರ್ಷ: ಇದು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದ ಕೊನೆ ಹಂತದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ."

ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಾವು

ನಾವೀಗ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಾದದ ಅಂತಿಮ ಒಡೆಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ ಯೋಜನೆಯ ಕುಸಿತ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವಯೋಜನೆ ಎಂದರೆ; ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೂ ರಷ್ಯಾದಲ್ಲಿ [illegible]

ವಂತಹ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಉನ್ನತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಒತ್ತಾಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಔಪಚಾರಿಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ.

ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶಕ ಮೈಕಲ್ ಹ್ಯಾರಿಂಗ್ಟನ್- ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತ್ಯಕ್ತಯೋಜನೆ ಇದೆ ಎಂದು- ಹೇಳುತ್ತ ನಮ್ಮದನ್ನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಹೀನ ಶತಮಾನವೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.ಆದರೂ ಗಾಲ್‌ಬ್ರೈತ್ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ನಿಗಮಗಳು ಉತ್ಪಾದನೆ- ಹಂಚಿಕೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆ ತರಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ತಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತ, ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಹಾಕುತ್ತಿವೆ. ಯುದ್ಧಾನಂತರದ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಅಸರಿಪೂರ್ಣವಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಹ ಯೋಜನೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಜೀವನದ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಲಕ್ಷಣ. ಸ್ವೀಡನ್, ಇಟಲಿ, ಜರ್ಮನಿ, ಜಪಾನ್ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ವೃತ್ತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಬಂಡವಾಳವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ ವರ್ಧಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ವಹಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನ, ಬ್ರಿಟನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಹ ಪ್ಲಾನಿಂಗ್ 'ನಂತಹ' ಇಲಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿದ್ದೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹಿಡಿತವನ್ನು ಮೀರಬೇಕೇಕೆ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ; ಯೋಜನಾ ಪದ್ಧತಿ ಬಡಕಲಾದುದು. ತೊಂದರೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲನೆಯದು, ಉದ್ಯಮ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಯೋಜನಾ ಪದ್ಧತಿಯು ಕೈಗಾರಿಕಾವಾದದ ಉತ್ಪನ್ನ; ಅದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಯುಗ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಕೈಗಾರಿಕಾವಾದವು ತನ್ನ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಸತ್ತಾವಾದಗಳೆಂಬ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಐಹಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಡೆಟ್ರಾಯಿಟ್‌ನಂತೆಯೇ ಕೀವ್‌ನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುವಿಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಗುರಿ; ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉಪಕರಣ. ಒಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯು ಖಾಸಗಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೂ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅದು 'ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ' ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೆನಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಯೋಜನೆಯು ಅರ್ಥಕೇಂದ್ರೀಯವಾದುದು.

ಎರಡನೆಯದು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ ಯೋಜನಾ ಪದ್ಧತಿಯು ಕೈಗಾರಿಕಾವಾದದ ಕಾಲಪೀಡೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಸಮಾಜಗಳ ಸಂಕುಚಿತ ಪ್ರಯೋಜನ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತ ವರ್ತಮಾನದ ಮೇಲೆಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಕೈಗಾರಿಕಾವಾದ ಎಂದರೆ ಅದರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಸಮೀಪದ ಭವಿಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯಳತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಯಿತು. ಸೋವಿಯೆತ್‌ಗಳು 1920 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಹುಚ್ಚೆನಿಸುವಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕವೆಂದು ಕಂಡಿತು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ. ಇಂದು ಸಹ ಆದರ್ಶದ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅತಿ ಮುಂದುವರಿದ ಕೆಲವು ಆಡಳಿತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಯೋಜನೆ ಸಹ ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ನಿಗಮಗಳು, ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಹತ್ತು, ಇಪ್ಪತ್ತು, ಕೊನೆಗೆ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಭವಿಷ್ಯನೆಮ್ಮ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಸೋಮವಾರದವರೆಗಿನ ಚಿಂತೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವಯೋಜನೆಯು ಹ್ರಸ್ವಕಾಲಿಕ.

ಮೂರು, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರಭುತ್ವ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಯೋಜನೆ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಅಧಿಕಾರ ಸರಣಿಯ ತತ್ವಾಧಾರ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಭಾಗಗಳೆಂದರೆ ನಿರ್ವಾಹಕ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ. ಇವರೇ, ಯೋಜಕ ಮತ್ತು ಯೋಜ್ಯರು; ಒಬ್ಬನಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳು. ಕೈಗಾರಿಕೆ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ಯೋಗ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅತ್ಯುನ್ನಮದೆಸೆಗೆ ಸಾಗಿರುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪರಿಸರವೀಗ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದು ಕೆಳಗಿನ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಜನೇತರ ಕಾರ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲಿಕವಾದ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅಧಿಕಾರ ಸರಣಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಬಂಧೀ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಸುಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯೋಜಕರು ಪರಿ'ಸ್ಥಿತಿ'ಯ ಕಲ್ಪನೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲದವರು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರುವಲ್ಲಿ ಬಹುನಿಧಾನರು. ಮೇಲಿನ ಹತೋಟಿಯು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಯೋಜಕರು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗದ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಯೋಜ್ಯರು ಬೊಬ್ಬೆಇಡತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಯೋಜಕರು ಸಹಜವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಶಾಹಿಯಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವವೂ ಪ್ರಜಾಧಿಕಾರ ವಿರೋಧಿಯಾದುದು.

ಈಗಾಗಲೇ ಕೈಗಾರಿಕಾಯುಗ ಭ್ರಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಅತ್ಯುನ್ನಮದೆಸೆಗೆ ಏರುತ್ತಿರುವ

ಬಲಗಳನ್ನು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನ ಅಯೋಜ್ಯ ವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಧಾನ ಸಹಿಸುತ್ತ ಅವು ಕೊಂಚಕಾಲ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಮೂಹಗ ಳನ್ನು ಬೋಳೈಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಉನ್ನತ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು, ನಗರಗಳಂಥ ತ್ವರಿತ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಓಲಾಟ, ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟ ಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿಷ್ಠ ಅಭಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ದಬ್ಬಿ ಸದೆ ಇರಲಾರವು. ವೈಫಲ್ಯದ ದಾಖಲೆ ಪೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಅಪಾಯಕಾರಿ- ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ- ಬಲಗಳು ಕಟ್ಟುಹರಿದಂತೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಬೌದ್ಧಿಕತೆಗೆ ವಿರೋಧಿನಿಲುವು ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಸ್ಥಿತಿಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪರಿಸರದ, ಆದ್ದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವದ ತೋ ರಿಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಭವಿಷ್ಯವೆಂಬುದು ಪರಿವರ್ತನೀಯವೆಂದು ತೋರಿ, ಕ್ರಿಯಾಹೀ ನತೆ, ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಉನ್ಮಾದಕಾರಿ ಮತಗಳನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿತು. ಸಮಾಜವು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮೀರಿದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ನಮಗೆ ಭ್ರಮೆ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಿಣಾಮವಾದದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಒಂದು ಹುಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಜೆನ್, ಯೋಗ, ಪ್ರೇತವ್ಯವಹಾರ ಸಭೆಗಳು, ಮಾಟ ಇವು ಜನಪ್ರಿಯ ಹವ್ಯಾಸಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಡಯೊನೀಷಿಯದಂಥ ಮಾತಿಲ್ಲದ, ನೇರವಲ್ಲದ ಸಂಪರ್ಕಕೇಂದ್ರಿತ ಗುಂಪುಗಳು ಸೇರು ತ್ತವೆ. ಆಲೋಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅನುಭವಹೊಂದುವುದು- ಅವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಭಾವಗಳೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೈಜ್ಞಾ ನಿಕತೆ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕತೆಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಭಾವೋದ್ದೀಪನ ಹಾಗೂ ಮಾಯಾವಾದ ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿಕಲೆಗಳು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಅನುಭಾವಿಗಳೊಡನೆ, ಯೂಂಗಿಯನ್ ಮನೋವಿಶ್ಲೇಷಕರೊಡನೆ, ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ "ಗುರು" ಗಳೊಡನೆ ಒಂದಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ವಿಜ್ಞಾನಪೂರ್ವ ಮನೋಧರ್ಮದೊಡನೆ ಸಮಾಜದ ಹಿಂದಿನ ನೆನಪಿನ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಅಲೆ- ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ- ಏರಿಯುತ್ತದೆ. ಹಳೆ ಮಾದರಿ ಪೀಠೋಪಕ ರಣಗಳು, ಕಳೆದುಹೋದ ಯುಗವೊಂದರ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರಗಳು, ಹಿಂದಿನ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟದರ ನೆನಪಿನ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆಟಗಳು, ಹೊಸ ಕಲೆಯ ಪುನಶ್ಚೇತನ, ಎಡ್ವರ್ಡಿಯನ ಕಾಲದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು, ಹಂಫ್ರಿ ಬೋಗಾರ್ಟ್, W.C. ಫೀಲ್ಡ್ಸ್‌ರಂಥ ಪಾಪ್ ಮುಖ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಆದರ, ಇವೆಲ್ಲ ಕಡಿಮೆ ಭೋರ್ಗರೆತದ ಭೂತಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾನಸಿಕ ತುಡಿ ತವನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ. ಈ ಹಸಿವಿನ ಬಂಡವಾಳದ ಮೇಲೆ ಲಾಭ ಸಂಪಾದಿಸಲು

ಭಾವಯಂತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಭೂತ ಕಾಲದ ನೆನಪಿನ ವ್ಯಾಪಾ
ರವು ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ ಯೋಜನೆಯ ಸಹಜ ಪರಿಣಾಮವೇ ಹಿಡಿತ ಕಳೆದುಕೊಂಡಂಥ
ಭಾವನೆ. ಅದು ಇಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಿದೆ. "ಇಂದಿ"ನ ಬದವನ್ನು
ಹಾಡುಗಳು ಜಾಹೀರಾತುಗಳು ಹಾಡಿಹೊಗಳುತ್ತವೆ. ಬಹುಶ್ರುತ ಮನೋವೈದ್ಯರು
ಮನಸ್ಸಿನ ದಮನದ ಅಪಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ನಿಮ್ಮ ಅತೃಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿ
ಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಡವಾಗದಿರಲೆಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ಪ್ರತಿಫಲಗಳಿಗೆ
ಸ್ವಾಗತ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಚಂಡ ಉಡ್‌ಸ್ಟಾಕ್ ರಾಕ್ ಮೇಳದ ನಂತರ ಹದಿ
ಹರಯದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ಒಬ್ಬ ಪತ್ರಕರ್ತನಿಗೆ "ನಾವು ಇಂದಿನೆಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ
ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದೇವೆ." ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. "ಈಗ ಏನುಮಾಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತೋ
ಅದನ್ನು ಮಾಡು. ಎಲ್ಲಾದರೂ ನಿಂತರೆ ಯೋಜನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವೆ. ಆದ್ದ
ರಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರು.......ಎಂಬಂತೆ." ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ವೈಯ
ಕ್ತಿಕ ಸಂವಾದಿಯಾಗುವ ಕ್ಷಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸಂಪನ್ನ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದ ಮೌಲಿಕ
ಸದ್ಗುಣವೆಂದು ಪದೋನ್ನತಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ರಾಜಕೀಯ ಅನ್ಯಾಪದೇಶವೊಂದಿದೆ. ಬಲಪಂಥೀಯರು ಹಾಗು ಹೊಸ
ಎಡಪಂಥಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ರೂಪಿಸಿರುವ- ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ- ಮನೋಧರ್ಮ ತೀರ
ಜಾಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ನಿಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಜೀವ ಪ್ರಗತಿ
ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸ ತೀವ್ರ ಸುಧಾರಕರು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಇದು ಅರಾಜಕ
ಪರ್ಣಛಾಯೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೀರ್ಘ ಕಾಲೀನ ಯೋಜನೆಯು ಅನವಶ್ಯಕ ಅಥವಾ
ದಡ್ಡತನವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಮುಂದಿನ ಘಂಟೆಯ ಸಭೆಯ ಯೋಜನೆಯು ಸಹ ಕೀಳು
ಅಭಿರುಚಿ ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಯೋಜನೆಯು ವೈಭವೀಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಯೋಜನೆಯು ಭವಿಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇರುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ತನ್ನ ವಿಧಾನ
ಕೂಡ ಆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಕರು ಮರೆ
ಯುತ್ತಾರೆ. ಹಲವು ಬಾರಿ ಅತಿ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕಶಾಹೀ
ಯೋಜನೆಯು ಅರ್ಥಮೂಲ ಸಂಕೋಚಗಳಿಂದ ಕುಸಿತಗೊಂಡ ರಚನಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ.
ಇದರಿಂದ ಲಾಭದಾಯಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ಗಣನೆಯಂಥ ಪದ್ಧತಿಗಳು ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಲ್ಪ
ಡುತ್ತವೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿದಾಗ ಅವೇ ವಿಧಾನಗಳು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಮಾನವೀಯ
ವಾಗಿಸಬಲ್ಲವೆಂಬ ವಾಸ್ತವತೆಯು ನಗಣ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಭರದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಯೋಜನೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರತಿ ಮಾನವೀಯವೆನ್ನುವ ವಿಮರ್ಶಕರ ಆರೋಪವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಿ. ಅದು ಹ್ರಸ್ವದೃಷ್ಟಿಯದು, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರೋಧಿ, ಎನ್ನುವಾಗ ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಿ. ಅದು ಅಸಮಂಜಸವೆನ್ನುವಾಗ ಅವರು ಸರಿ.

ಆದರೆ ಅತಾರ್ಕಿಕತೆ, ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಧರ್ಮ. ಹಿಂದಿನ ನೆನಪಿನ ರೋಗ ಇಂದಿನ ವೈಭವೀಕರಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾಗ ಅದೇ ವಿಮರ್ಶಕರು ತಪ್ಪು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಪಾಯಕಾರಿಗಳು. ಅವರು ಉದ್ಯಮೀಕರಣದ ಸಂಸ್ಥಾಪೂರ್ವತೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಬದಲು ಅವರು ಆರಿಸುವುದು ತಾಂತ್ರಿಕೋತ್ತರವಲ್ಲ, ತಾಂತ್ರಿಕಪೂರ್ವ ಪ್ರಭುತ್ವ.

ಇದಕ್ಕಿಂತ ಅಯೋಜ್ಯ ಅಪಾಯ ಯಾವುದೂ ಆಗಲಾರದು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪಾಶವೀಬಲಗಳು ಅನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಭವಿಷ್ಯದ ತಲ್ಲಣದ ಪ್ರತಿರೋಧವಿರಲಿ, ಜನನ ನಿಯಂತ್ರಣವಿರಲಿ, ಮಾಲಿನ್ಯ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಶಸ್ತ್ರೋತ್ಪಾದನೆಯ ಸಂದ್ಯವನ್ನು ವಿರೋಕಗೊಳಿಸುವುದೇ ಇರಲಿ; ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅದುರಿಸುವಂತಹ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದು. ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇಲ್ಲದೆ ತಿರುಗಾಡುವುದೆಂದರೆ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಅತಾರ್ಕಿಕತೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗವುದು ನಮಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಿರಾಶೆ, ನಾಸ್ತಿಕ್ಯ, ಅಥವಾ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವೀಕರಣೆ ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ನಮಗೊಂದು ಹೊಸ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದ– ಕೌಶಲ್ಯ ಬೇಕು. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಲಿರುವ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು "ಸಾಮಾಜಿಕ ಭವಿಷ್ಯವಾದ" ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡನಾವು ಭವಿಷ್ಯದ ತುಮುಲದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು. ಇದುವರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಾನವೀಯ, ಹೆಚ್ಚು ದೂರದರ್ಶಿ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯೋಜನಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ, ನಾವು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಹುದು.

ಯೋಜಕನ ಮಾನವೀಕರಣ.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತರು. ಅತಿ ತುರ್ತಿನ ಅಥವಾ ಸಮರಕಾಲಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಅವರು ಆರ್ಥಿಕೇತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಹ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಹಾರಗಳಿರುವುವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು.

''ಸಾಮಾಜಿಕ ಭವಿಷ್ಯವಾದ''ವು ಮಾರ್ಕ್ಸಿಸ್ಟ್ ಮತ್ತು ಕೆನೇಷಿಯನ್ ನಿರ್ವಾಹಕ ಇಬ್ಬರ ಈ ಮೌಲಿಕ ಭಾವಕ್ಕೆ ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭ- ಕಾಲ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಾನ-ದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಮಾಜವು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ಈಗ ಅತ್ಯುದ್ದಿಮೆ ಎಡೆಗೆ ನಾವು ಉರುಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಹೊಸ ನೀತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದರ ಇತರ ಗುರಿಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಭಿನ್ನವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಉಪಾಯಾಂತರಗಳಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಉರುಳಿಸುವಂಥವು ಐಹಿಕ ಸಾಫಲ್ಯದೆಡೆಗೆ ಬರ್ಬರಧಾವತಿಯೊಡನೆ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ಸುಖ ಮತ್ತು ಗುರಿಸಾಧನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಕಲಾವಂತಿಕೆ ಮುಂತಾದವು ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಸಮೃದ್ಧಿಯು ನಂತರದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೊಂದು ಆಧಾರವಷ್ಟೆ.

ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುದ್ದಿಮೆ ಮುಖವಾಗಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ, ವೇತನಬಾಕಿ, ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಮುಂತಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಚರಾಂಶಗಳು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಆರ್ಥಿಕೇತರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತವೆ. ಬೇಕಾದಷ್ಟಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೂ ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಸರಣಿ ಎದ್ದು ಕಾಣತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಕುಲಛಲ, ತಲೆಮಾರುಗಳ ಸಂಘರ್ಷ, ಅಪರಾಧ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ, ಕ್ರೌರ್ಯ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆರ್ಥಿಕ ಆಯಾಮಗಳಿವೆ: ಆದರೂ ಅರ್ಥ ಕೇಂದ್ರಿತ ಕ್ರಮ ಒಂದರಿಂದಲೇ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದಕ್ಕೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ತಂಪಾರಿಕೆ: ಅದರಿಂದ ಸೇವಾ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಾಮಾನು ಹಾಗೂ ಸೇವೆಗಳ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನೀಕರಣ, ಮತ್ತು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯೆಡೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರ, ಇವು ಆರ್ಥಿಕ ವೃತ್ತಖಂಡವನ್ನು ಇತರ ಬಲಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಿಗಿಯುತ್ತವೆ. ಬಳಕೆದಾರರ ಉಸುಮ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯೊಡನೆ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬರುವ, ಹೋಗುವ ಉಪಸಂಘಗಳ ಎರಡೂ ತುಮುಲಗಳು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲನ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅತ್ಯುದ್ಯಮ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಸುಜ್ಞಾನಿ ನ್ಯಾಸ ಚತುರ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸಂಭಾವನೆಗಳು ಹಿಂದಿನಕ್ಕಿಂತ

ಬಹುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದು ಅವರ ವಿಚಾರಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಆಧಾರಿತವಾದವು.

ಆರ್ಥಿಕ ಪದ್ಧತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಕೂಡ ಇದೆ. ಅತ್ಯುದ್ದಿಮೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಸಮೃದ್ಧ ಸಮಾಜವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪರಸ್ಪರದೇಣಿಗೆ ಮೊತ್ತದಂಥ ಕ್ರಮಗಳು ಆರ್ಥಿಕೇತರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದವು. ವ್ಯಾಂಡರ್‌ಬಿಲ್ಟ್ ಮ್ಯೂಚುವಲ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಾವಿಡೆಂಟ್ ಫಂಡ್‌ಗಳು ಮದ್ಯ ಅಥವಾ ತಂಬಾಕಿನ ಷೇರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ ತೊಡಗಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತವೆ. ದೈತ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಪೇಂಟ್ಸ್‌ಫಂಡ್, ಯಾವುದೇ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಸ್ಟಾಕನ್ನು ಧಿಃಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಪುಟ್ಟದಾದ ವ್ಯಾಂಟೇಜ್ 10/90 ಫಂಡ್; ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಯಾದೆವ್ರೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಹಾರ ಅಥವಾ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿವಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ; ತನ್ನ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿಯ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಮರಸ ಜೀವನದ ವಸತಿಯೋಜನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತೊಡಗಿಸಲಾಗುವಂಥ ನಿಧಿಗಳಿವೆ. ಫೋರ್ಡ್ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೆಸ್‌ಬಿಟೇರಿಯನ್ ಚರ್ಚ್ ಎರಡೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು- ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರತಿ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕಂಪೆನಿಗಳು ನ ಗ ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸೇವೆಗೆ- ತೊಡಗಿಸುತ್ತವೆ. ಈಗ ಇನ್ನೂ ಕಮ್ಮಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇಂಥ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಬದಲಾವಣೆಯ ಖಚಿತ ಸೂಚಿಗಳಾಗಿವೆ.

ನಿಶ್ಚಿತ ನಗರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಅಮೆರಿಕನ್ ನಿಗಮಗಳು ತಮ್ಮನ್ನೇ ಮೀರಿ ತಾವು-ಬದಲಾವಣೆಗಳ ತುತ್ತತುದಿಗೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ನೂ ರಾ ರು ಕಂಪನಿಗಳು-ಗಂಭೀರ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂಡಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಒದಗಿಸಲು; ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ; ಅಂಥ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಎಷ್ಟೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಅತಿ ವಿಶಾಲ ನಿಗಮವಾದ ಅಮೆರಿಕನ್ ದೂರವಾಣಿ ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್ ಕಂಪೆನಿಯು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಹಾರದ ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಇದೊಂದು ನವೀನ ಸಾಹಸ. ಈ ವಿಭಾಗವು ವಾಯು ಮತ್ತು ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ, ಕಂಪೆನಿಯ ವಾಹನ ಮತ್ತು ಉಪಕರಣ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕಗೊಳಿಸುವಿಕೆ. ನಗರದ ಕತ್ತಲು ಕೊಂಪೆಗಳ ಶಾಲಾಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಾಯಕಲ್ಪ; ಇಂಥವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಚಿಂತನ ಮಾಡುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಂದು ಕಾರ್ಯ ಸರಣಿಯನ್ನೇ

ಹೊಂದಿದೆ. ಇದಾವುದೂ- ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯಮಗಳು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದು- ತೋರುವುದಿಲ್ಲ; ಆರ್ಥಿಕ ವೃತ್ತ, ಖಂಡ ಮತ್ತು ಸಶಕ್ತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮನೋ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಲಗಳ ನಡುವೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಸಹಜವೋ ಎಂಬಂತೆ ಗಣಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಇವೆಲ್ಲದರಂಥ ಬಲಗಳು ನಮ್ಮ ಕದಗಳನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾಂತ್ರಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಭುಗಳು—ಯೋಜಕರು, ನಿರ್ವಾಹಕರು- ಏನೂ ಆಗಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುವರು. ಆರ್ಥಿಕ ವೃತ್ತ ಖಂಡವು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ- ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಜ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲ್ಪನಾಮೂಲಗಳು ಎಷ್ಟು ಆಳ ವಿಸ್ತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿವೆ ಎಂದರೆ ಅವು ಪರಿವರ್ತನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ವಾರ್ತಾಮೂಲಗಳನ್ನೇ ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ಎಲ್ಲ ಆಧುನಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಗಣನೆಗಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರ ಯಂತ್ರ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರತಿದಿನದ ಉತ್ಪಾದ್ಯತೆ, ಬೆಲೆ, ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಯಂಥವುಗಳ ಗತಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು "ಆರ್ಥಿಕ ದರ್ಶಕ" ಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಶದ ಒಟ್ಟಿನ- ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಆರೋಗ್ಯ, ಬದಲಾವಣೆಯ ವೇಗ ಮತ್ತು ದಿಶೆಗಳ ಮಾಪನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಹತೋಟಿ ತೀರ ಕಡಮೆ ಫಲೋತ್ಪಾದಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ- ಆರ್ಥಿಕತೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಭಿನ್ನವೆನಿಸುವ; ಸಮಾಜವು ಸಹ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುವ- "ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶಕ" ಸಮೂಹವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಗಾಢವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅಥವಾ ಎಷ್ಟು ಸಮೀಪ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ; ಕಲೆ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತಿವೆಯೋ; ಸೌಜನ್ಯ ಔದಾರ್ಯ ಕರುಣೆಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿವೆಯೋ; ಎಂದು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಸೂಚ್ಯಾಂಕಗಳಿಲ್ಲ. ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಂಸ್ಥಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಸ್ಟುವಾರ್ಟ್ ಉಡಾಲ್ "GNP ಎಂಬುದೊಂದು ಪವಿತ್ರ ವಿಭಾಜಕ. ಅದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸೇರಿಸ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೇಶವು ಹೆಚ್ಚು ಜೀವನ ಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಜನಗಣತಿ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳಿಲ್ಲ.

ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಇದು- ಅಂಕಿ ಅಂಶ ತಜ್ಞರ ಚರ್ಚೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ- ಶುದ್ಧ

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ: ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರ ರಾಜಕೀಯ
ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದ ವಿಷಯವಿದು. ಏಕೆಂದರೆ- ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶಕಗಳ ಯೋ
ಜನೆಯಂಥ- ಕ್ರಮಗಳ ಕೊರತೆಯಾದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ನೀತಿಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕ
ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುರಿಗಳೊಡನೆ ಹೊಂದಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳ ಗೈರು
ಹಾಜರಿಯು ಅಸಹ್ಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನಿರಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಜನತೆಗಿನ್ನೂ
ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಿತವಾಗಿಲ್ಲದ, ಸೌಜನ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ, ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕಹಿಯಾಗು
ತ್ತಿರುವ ಚರ್ಚೆಯೊಂದು ವಾಷಿಂಗ್‌ಟನ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶ
ಕಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಭುಗಳು ಮತ್ತು ಅರ್ಥತಜ್ಞರು-
ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರ ಕಿವಿಯ ಬಳಿಯ ತಮ್ಮ ನೆಲೆಗೆ ಅಪಾಯಕಾಣುತ್ತಿ
ದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆದುರಾಗಿ- ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ವೆಯಿನ್ ಸ್ಟೇಟ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲ
ಯದ ಬರ್ಟ್ರಮ್ ಎಮ್ ಗ್ರಾಸ್, ರಸೆಲ್‌ಸೇಜ್ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನ ವಿಲ್ಬರ್ಟ್‌ಮೂರ್
ಮತ್ತು ಎಲಿನಾರ್ ಷೆಲ್ಡನ್, ಹಾರ್ವರ್ಡ್‌ನ ಡೇನಿಯಲ್ ಬೆಲ್ ಮತ್ತು ರೈಮಂಡ್
ಬಾಯರ್ ಇವರು ''ನಾವು ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶಕ''ಗಳ''ಪರ''ವಾಗಿ ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
ಗ್ರಾಸ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ''ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಸರ್ಕಾರದ ಇಂದಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶ
ಕೇಂದ್ರದ ಆರ್ಥಿಕ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಕದಂಗೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.'

ಈ ಬಂಡಾಯವು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವೋತ್ತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ
ಪದ್ಧತಿಯೊಂದರ ನಮ್ಮ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಮತ್ತು
ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಚಿಕ್ಕಗುಂಪೊಂದು ತನ್ನ ಸಶಕ್ತ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಕೊಡಮಾಡಿದೆ-
ಈ ಚಳುವಳಿಗೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಭವನದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಸಲಹೆಗಾರರಾದ ಡೇನಿಯಲ್
ಪಿ, ಮೋಯ್ನಿಹಾನ್, ಸೆನೇಟರುಗಳಾದ ವಾಲ್ಟರ್‌ಮಾಂಡೇಲ್ (ಮಿನ್ನಿಸೋಟ)
ಫ್ರೆಡ್‌ಹ್ಯಾರಿಸ್ (ಓಕ್ಲೆಹಾಮಾ) ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಜೀ ಸಂಪುಟದ ಅಧಿಕಾರಿ
ಗಳಿದ್ದಾರೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಪ್ರಭುತ್ವೋತ್ತರರನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವ
ಇದೇ ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ರಾಜಧಾನಿಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದನ್ನು
ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ- ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶಕ ವಿಷಯಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು
ವರೆಗೂ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲದಂಥ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭವಿಷ್ಯದ ತಲ್ಲಣದ ಅಪಾಯವೇ ಸೂಚಿಸು
ತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಿವಿಧ ಜನ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೇ
ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿಯ ಮಟ್ಟ ಅಳೆಯುವ ತಂತ್ರಗಳು ನಮಗೆ ಅತಿ
ಬೇಗನೆಬೇಕಾಗಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ; ನಮ್ಮ ಪರಿಸರದ ಸ್ಥಳ, ಜನಗಳು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಮತ್ತು ವಾರ್ತಾ ಮೂಲಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ರಚನೆ ಅಥವಾ ಕಪಿತನ ಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬಲ್ಲ "ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಸೂಚ್ಯಂಕ" ಒಂದನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಅಂಥದೊಂದು ಸೂಚ್ಯಂಕವು ಸಮಾಜದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು; ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರ ಜೀವನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಗಿತ ಹಾಗೂ ಬೇಸರವನ್ನೂ; ಇತರರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯುತ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನೂ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದೀತು. ಇವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದರೆ ಒಂದು, ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು, ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ರೋಷದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎದುರಿಸಬೇಕಾದೀತು.

ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನವೀನತೆಗೆ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು. ಗುಂಪು, ಸಂಸ್ಥೆ, ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು 'ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸರಾಸರಿ ನೌಕರ ವರ್ಗದ ಕುಟುಂಬದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು- ನೋಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕೆಲಸದಿಂದ- ಎಷ್ಟು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದವು ? ಅಥವಾ ಎಷ್ಟು ನವೀನವಾದವು ? ವಸ್ತು ಜನ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಸಾರ್ಥ ಆಯಾಮದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಚೋದನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ತರಲು ಯಾವ ಮಟ್ಟದ ನವೀನತೆ ಅವಶ್ಯ ? ಮಕ್ಕಳು ನವೀನದಿಂದಾದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆ–ತಾಯಿಯರಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ನಾವೀನ್ಯವನ್ನಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ? ವಯಸ್ಸಾಗುವಿಕೆಗೆ ನವೀನತೆಯೊಡನೆ ಕಡಿಮೆ ಸಹನೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ? [ವಯಸ್ಸಾಗುವುದು, ಆಧುನಿಕತೆ, ತಾಳ್ಮೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧ.] ಅಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಈಗಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಾಜಗಳನ್ನು ಹರಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವ- ತಲೆಮಾರುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತವೆ ? ಹೊಸತನದ ದಾಳಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾದರಿಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪ್ರಾಯಶಃ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು.

ಇನ್ನು, ಆಯ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಾಯ್ಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ? ವೈಚಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಾವು ರಚಿಸಬಲ್ಲೆವೆ ? ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲ ಇಲಾಖೆಗಳೂ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರೀ ಇಲಾಖೆ ಅದನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು

ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರಮು- ಎಂಬುದೇ ಉತ್ತರ. ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಿಸೋಣವೆಂಪರೆ ಹೀಗೆ- ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯ ಅಥವಾ ಸಂಪತ್ತು ಎಂದರೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈವಿಧ್ಯ- ಈ ವೈವಿಧ್ಯವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ, ಇಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಈ ಮೂಲಭಾವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಇದು ಕಾಲವಲ್ಲವೇ ?

ಪರಿಸರ- ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮುಂದಿನ ಹಂತವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವ ಸೊದಲು ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜವು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಕರಣೆ ಎಂದರೆ; ನಾವು ಭವಿಷ್ಯದ ತಲ್ಲಣವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ಅತ್ಯುದ್ಯಮಿಯಾದರೂ ಮಾನ ವೀಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದರೆ; ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವೋತ್ತರ ಯೋಜನಾ ವಿಧಾನವು ಖಚಿತವಾಗಿ ಇಂಥ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಗುರಿ ಸಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಬದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸೂಚಕಗಳೊಡನೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೊಂದಿದ; ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯ "ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶಕ" ಗಳ; ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವೋತ್ತರ ಯೋಜನಾ ಪದ್ಧತಿಯ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ, ಅತ್ಯವಶ್ಯ- ಪೂರ್ವಕರಾರು.

ಈ ಯೋಜನಾ ಪದ್ಧತಿಯ ಮಾನವೀಕರಣವು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಯಂತ್ರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾಗಬೇಕು. ಅತ್ಯುದ್ಯಮೀ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನವನ್ನು ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಣಯ ಕೇಂದ್ರಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವಂತೆ ನಾವು ಭವಿಷ್ಯದ ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗೆಗಿನ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಕರಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಬರ್ಟ್ರೆಮ್‌ಗ್ರಾಸ್ ಮತ್ತಿತರರು ತಮ್ಮ "ಸಾಮಾಜಿಕ ದರ್ಶಕ"ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯೊಂದರ ರಚನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾದರಿ- ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ. ಸೂಚಿತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಂಡಳಿಯು ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾಂತರ ವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಂಡಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ದರ್ಶಕಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸು ವಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಂಡಲಿಯೂ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ, ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗುರಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನವಿಟ್ಟು, ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ವಾರ್ಷಿಕ ಆರ್ಥಿಕ (CEA) ವರದಿಗೆ ಸಂತುಲನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯ ಶಕ್ತಿ ನೀಡುವಂತೆ ಯೋಜಿತವಾದುದು.

ಅಂಥ ಮಂಡಲಿಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸಮತಲದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯ ಸಮತಲ, ನಗರ ಸಭೆಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅದು ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ: ಆದರೆ,

ಪ್ರಗತಿಯ ಗುರಿ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದಾಚೆಗೂ ಚಾಚಿದೆ ಎಂಬ ಪರಿಭಾವನೆಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ, ರಾಜಕೀಯ ಬೆಂಬಲಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ದರ್ಶಕಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಗಾ ಇಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಅತ್ಯುದ್ಯಮೋತ್ತರ ಯೋಜಕನ ಮಾನವೀಕರಣದ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭವಿತವ್ಯವಾದದ ವ್ಯೂಹ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಹಂತ ಸಹ.

[ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ Indicator ; ದರ್ಶಕ ಎಂದೂ
Index ; ಸೂಚಕ, ಸೂಚ್ಯಂಕ ಎಂದೂ
ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.]

ಹರಿವ ನೆರಳ ಬೆನ್ನೇರಿ.

● ಮುಳ್ಳೂರ್ ನಾಗರಾಜ್

ಅಗ್ನಿಪರ್ವತಗಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿದೆ ಕವಿತೆ.
ನೋವು ತುಂಬಿದ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಾಲು ಮೂಕ
ಅಧೋಲೋಕದ ಹಕ್ಕಿಯ ಕಂಗಳಲ್ಲಿ ನಗುತಿದೆ ಬೆಂಕಿಗೋಲ
ನನ್ನೆದೆಯ ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಗುರಿದ ಮಹಾಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ
ವಿಲೀನ ವಾಗಿದೆ ನನ್ನ ಕವಿತೆ
ಕತ್ತಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಚಕ್ರ ಕೈಕಾಲು ಕಳಕೊಂಡು ತೆವಳಿದಲ್ಲಿ
ಉದುರಿಹೋದವು ಶತಮಾನಗಳು ಕೇವಲ ತರಗೆಲೆಗಳಂತೆ

ಎದೆಯ ಹಾಡಿನ ತಲ್ಲಣಕ್ಕೆ ಪರ್ವತಗಳು ತುಟಿ ತೆರೆದು
ಚೆಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲಾ ಲಾವಾ ಬೆಂಕಿಗೂ ಬಂತಲ್ಲ ಜೀವಾ
ಯಾರು ಯಾರೋ ಯಾರು ಯಾರನ್ನೋ ಕೊಂದರು
ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಭೂಮಿಯ ಗಂಡರು

ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳನು ಕಟ್ಟಿ ಜೀವ ಜೀವಗಳನು ಒಟ್ಟಿ
ನರಮೇಧಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತರು ಸಮಸ್ತರು
ಯಾರು ಗೆದ್ದರೊ ಯಾರು ಸೋತರೊ ಕಾಣೆನಲ್ಲಾ

ಹುಡುಕಿದೆ ನಾನು ಇತಿಹಾಸದ ಬೇರುಗಳನ್ನು
ತಿಳಿಯದಾಳದ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಹಬ್ಬಿವೆ ಬೆಟ್ಟಸಾಲು

ಜೀವನ ಗಿಳಿ ನುಡಿಯುತಿದೆ ನಿಜವನ್ನ
ನಗುವ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡೆನು
ನೆಲದಾಳದ ಎಲುಬು ಪಂಜರಗಳಲ್ಲಿ
ಕೊಳೆತ ಮಾನವ ರೂಪವನ್ನ
ಬಸಿಯುವಕ್ಷರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾವು ನೋವುಗಳ
ದಾಖಲೆ ನರಳುವುದ ಕಂಡೆ.

ತಲೆಯಿಂದ ತಲೆಗೆ ತಲೆಮಾರು ಚಲಿಸಿ
ಇಂತು ನಿಂತಿದೆ ಗೂಢ ಬದುಕಿನ ದಾಖಲೆ
ಮಗಳು ಬಿಂಕದ ಸೂಳೆ ಅಪ್ಪ ಹಾದರದ ಹಂದಿ
ಕೂಡಿದರು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕ
ಬಲಿತ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಿದವು ದಿಗಂತದಾಚೆ
ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಹರಿವ ನೆರಳಿನ ಬೆನ್ನೇರಿ
ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತೊ ಕಪ್ಪು ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ

ಕತ್ತಲಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತಿದೆ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡ
ಪ್ರತಿ ಎದೆಯ ಮೇಲೂ ಬೂಟುಗಾಲುಗಳ ಸದ್ದು
ಕಣ್ಣೀರಿನ ಚರಿತೆ ಸಾರುತಿದೆ 'ಸಾವುಬದುಕಿಗೆ ಮದ್ದು'
ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿದರೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಾಗೆಗಳು
ನಿಲ್ಲದೆ ಅಲೆದಿದ್ದೇನೆ ಮರಳು ಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ
ನಕ್ಕ ಹೂಸುಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಸೆರೆಯಾಗಿದ್ದೇನೆ
ಘೋರ ಏಕಾಕಿತನದ ಪ್ರಪಾತಗಳಲ್ಲಿ

ಯಾರು ನನ್ನವರಿಲ್ಲ ಯಾರು ನನ್ನವರಿಲ್ಲ
ಯಾಕೆ ಚೀರುವೆ ಮನವೆ
ಘೋರಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ ಮಗುವೆ
ಕಾಡುದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಡು ಹುಡುಕುತ
ಅಲೆವ ನಿನ್ನ ಪರಿಯೇನು ?
ದಾರುಣಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಲ್ಲಿ
ಹಂತಕರ ನೆರಳಿಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲೆಯೇನು ?
ತನುವಿರದ ದನಿತಬ್ಬಿ ಕರೆಯಿತೆನ್ನನು ಕಾಡಿಗೆ

ಇರಿವ ಶೂಲಗಳು ಹೊಕ್ಕಿವೆ ಒಡಲಿನೊಳಗೆ
ಹೊನ್ನ ಗರಗಸವು ಹರಿದು ಹಬ್ಬಿವೆ ಕೊರಲನೇರಿ
ಹೂ ಗುಲಾಬಿ ಕನ್ನೆಯರು ಮರಣಿಸಿದರು ಕಪ್ಪುದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ
ಹೊನ್ನ ದೋಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ ನಾನು
ಆದರೂ ಹರಿವ ನೆರಳನು ಹಿಡಿವ ಪರಿಯೆಂತು ?

೧ ಗಾಂಧಾರಿ ಕುಲ.

ಮಂಜು ತಬ್ಬಿದ ಕನಸ
ಹೊನ್ನ ಜೀಕಲ್ಲಿ
ಬದುಕು ಅರಳುವ ಹೊತ್ತು.
ಕಂಡ ಕನಸುಗಳನ್ನ
ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗೆ ದೂಡಿ
ಹಡೆದವರ ನಿಯತಿಗೆ
ತೆತ್ತುಕೊಂಡಾಕೆ
ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು
ಕಣ್ಣುಪಟ್ಟಿ.

ಏನಿದ್ದೀತು ಇಂಥ ಚರ್ಯೆಗೆ ಮೂಲ?
ರೂಪು-ರಂಗಿನ ಶೃಂಗಾರದುದ್ಯಾನ
ಬಣ್ಣ ಕರಗುವ ಭೀತಿ ?
ಕಂಡಿರದ ಭವಿಷ್ಯದ ವಾಸ್ತವ
ಭರಿಸಲಾರದ ಅಳುಕು ?
ಲೋಕದ ಕ್ರೂರ ಸ್ವಾರ್ಥ ಕಂಡ
ಕ್ರೋಧೋನ್ಮತ್ತ ನಿರ್ಧಾರ ?

ಏನೇ ಇರಲಿ, ಪರಿಣಾಮ ಒಂದೇ

ಕಣ್ಣ ಹಸಿಗಳ ಹಾಗೆ
ಕಣ್ಣ ಕಿಡಿಗಳೊ
ಅಡಗಿದವು ಬಟ್ಟೆ ಪದರಗಳಲ್ಲಿ.

ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ
ಕಾಲಂದುಗೆ ಕೈಬಳೆನಾದ
ಪನ್ನೀರ ಗಮಗಮದ
ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗುವ
ಸ್ವಂತದ ಪ್ರೇತಗಾಳಿ.

ಹರಯುವ ಮೂಳೆಗಳ ಮೇಲೆ
ಚಂದ್ರಕಾಂತದ ಹಾಸು
ಬೆಳಕು ಕಾಣದ ಯಾತನೆ
ವಾಸನೆ ಹರಡದಿರಲೆಂದು
ಊದುಬತ್ತಿಯ ಕಂಪು.

ಕಂಬಗಳು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಗೋಪುರ
ಗಳೊಳಗೆ ಪಟ್ಟದರಸಿಯ ಯೋಗ
ರಾಜತ್ವ, ಮಂತ್ರಕೂಟದ ಸಂಚು ಸನ್ನೆ ನಡುವೆ
ಕುಡಿಗಳಿಗೆ ಗದ್ದುಗೆ ದಕ್ಕಿದ ಹಿಗ್ಗು
ವರಿಸಿದವನ ಕುರುಡು
ನ್ಯಾಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಫಲ
ನೂರು ಹಡೆದರು
ದಕ್ಕಿತೆ ಅಮೃತ ಬಿಂದು ?

ಹಡೆದ ಒಡಲಿಗೆ
ಫಲವೆ ವಿಷವಾಗಿ ಉರಿಸಿ
ಮುಸ್ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ
ಬಟ್ಟೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಿಳುಪೇರಿದ ಕಣ್ಣು
ದಾರಿ ಕಾಣದಾಗಿ
ತಬ್ಬಿದ್ದು ವಾನಪ್ರಸ್ಥದ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚನ್ನ

ತೆರೆಯ್ದೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ತಾನೆ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ
ಯಾತನೆಗೆ ಸ್ಪೈ ಕೊಡುವ
ಗಾಂಧಾರಿ ಕುಲಕ್ಕೆ
ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ,
ಮಮತೆ–ಮರುಕವೆ
ಊರುಗೋಲಾಗಿ
ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿತ
ಕುಸುಡು ನಡಿಗೆಯ ಹಿಗ್ಗು.

೨ ರಸವಾಗದ ಹನಿಗಳು.

ಸಿಡಿವ ನೆತ್ತಿ ಬಿರಿವ ಬೊಬ್ಬೆ
ಯೊಡೆದಂಗಾಲು, ನಡುವೆ
ಉರಿವ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡ.
ಕೂಗಲೂ ತೆರೆಯಲಾಗದ ಬಾಯಿ.
ಕಣ್ಣು - ಮುಚ್ಚಿದರು ತೆರೆದರು
ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿ- ಬತ್ತಿದೆ ಬೆಳಕು.

ವೈಟಮಿನ್ನು ಟಾನಿಕ್ಕು
ರಾಶಿಬಾಟಲು ರಕ್ತ
ತಂದು ತುಂಬಿಸಿದರೂ
ಇನ್ನು ಅರಳಲಾರದ ವೈಗಳು
ತುಡಿಯಲಾರದ ಎದೆಗಳ ಸುತ್ತ
ಸುರಿದಿದೆ ಹರಿದಿದೆ
ಕೊನೆಯೆ ಕಾಣದ ಮಳೆ.

ಕಟವಾಯ ತೊಸೊಗೆದ
ದಂತದಾಘಾಟ ಗುಡುಗು
ಮಿಂಚುನಾಲಿಗೆ ಹರಿತ ಹೊಳಪು.
ಭರ್ಜರಿ ಶಬ್ದದ ಡೋಲು ಬಡಿಯುತ್ತಿದೆ
'ಎಚ್ಚರಾಗಿ' ಜನರೆ 'ಎಚ್ಚರಾಗಿ'

ಹಸಿವು ಮುಚ್ಚಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ
ಪ್ರಮಲಿತ ಜೋಮನಿಗೆ
ಕಿವಿಯ ತುಂಬಿತು ಶಬ್ದ
'ರಾಗಿ' 'ರಾಗಿ' !

ಅಂಬಲಿ, ಮುದ್ದೆ, ರೊಟ್ಟಿ
ರಾಶಿಯೊಟ್ಟಿದ ಚಿತ್ರ
ಕನಸು ಕಣ್ಣಲಿ ಕಟ್ಟಿ
ಬಿಡಲಾರದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣು.

ಮೊಳಕೈ ನೆಲಕ್ಕೆ ಆನಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು
ಹೇಗೋ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ್ದಾಗ
ಕಂಡಿತು ಮೈಕ್ರೋಫೋನು.
ಮುಂದೆ ನೆರೆದ ಬಾಯ್ಗಳ ಜಾತ್ರೆ
ಮತದ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ
ಹಿಡಿದ ಹಿಂಡಿನ ಯಾತ್ರೆ.

ಹಳಸಿಹುಗ್ಗಿನ ಎರಚು
ಬಿಟ್ಟ ಬಾಯಿಗಳ
ನೆನೆಯದಂಗುಳದೊಳಗೆ
ಸಿಡಿಸುವ ರಸವಾಗದ ಹನಿಗಳು.

● ಸುಮಿತ್ರೆ

ಹೊಸ ಓದು

"ಅವಧ"

● ಲೇ : **ಕೆ. ವಿ. ತಿರುಮಲೇಶ್**
ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಾಗರ

'ಅವಧ' ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರ ಐದನೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನ, ಈಗಾಗಲೇ "ಮುಖವಾಡಗಳು" "ವಠಾರ" "ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ" ಮತ್ತು "ಮುಖಾಮುಖಿ" ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಧ ೧೬೫ ಪದ್ಯಗಳ, ೨೪೦ ಪುಟಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕವನ ಸಂಕಲನ. ಬಹುಶಃ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಖಂಡಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಸ್ವರಚಿತ ಬಿಡಿ ಕವನಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ಕವಿ ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಂದಂತಿಲ್ಲ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಅವಧ' ಕವನ ಸಂಕಲನ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂದರ್ಭವೂ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಅಡಿಗರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ನವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತ ಸಾವಯವ ಸಮಗ್ರೀಕರಣವುಳ್ಳ ಕಲಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಮಾ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಒಂದು ನಿಲುಗಡೆಗೆ ನಿಂತಾಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಸಮೂಹದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಹಿಂದೆಂದೂ ಕೇಳದ ಹೊಸ ದನಿಗಳಿಗೆ ನುಡಿಗೊಡುವ ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರ "ಅವಧ" ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಘೋಷಿತ ನಿಲುವಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗದೆ 'ನಿರ್ಲಿಪ್ತ' ನಿರುದ್ವಿಗ್ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಿಡಿ ಕವನಗಳ ಆಳದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೇ ಹೊಸದಾದ ಅಂಶಗಳೇನಾದರೂ ಇವೆಯೇ? ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಈ ಕವಿಯ ಹೊಸ ಸೇರ್ಪಡೆ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವುದು ಕುತೂಹಲಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ:

೧) ಗತಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದ ಚಲನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.
೨) ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಎಟುಕದೆ ಉಳಿಯುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಬೆರಗು.
೩) ರತಿಭಾವದ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ತಲ್ಲಣಗಳು.
೪) ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ– ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂತಾದವು.

ಕಾಲದ ಚಲನೆಯನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರು ಗುರುತಿಸುವ ರೀತಿ ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ; ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಾಗುವ ಋತು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ. ಎರಡು : ಜೀವನದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ವೈರುಧ್ಯಗಳ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ.

"ಮಳೆಗೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಳಯ ಬೇಸಿಗೆಗೊಮ್ಮೆ ಕ್ಷಾಮ
ಚಲಿಸುತಲಿತ್ತು ಹೀಗೆ ಕಾಲಕ್ರಮ
ತತ್ತರಿಸುತಲಿತ್ತು ಗ್ರಾಮ" (ಒಂದು ಗ್ರಾಮದ ಮುಖಗಳು)

"ಆದರೂ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ
ಚೀನಾರ್ ಮರಗಳ ತುಂಬ
ಮತ್ತೆ ಹೂ ಬಿಡುವುವು
ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹಿಮದಿಂದ ಮುಚ್ಚುವುವು
ಆಗ ನೀನಿರುವುದಿಲ್ಲ" (ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ)

"ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋದ ಹಕ್ಕಿಗಳು
ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಮರಳುವುವು
ಆಗ ಮರಗಳು ಇಷ್ಟು ಕಾಲದ
ಮೌನ ಮುರಿಯುವುವು" (ಮರಗಳು)

"ಈ ಸೇತುವೆ, ಈ ನೀರು, ಇಲ್ಲಿ ಈ ನಿಮಿಷ

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಈ ನಾವು
ಖಾಲಿ ಬೀಯರು ಡಬ್ಬದ ಹಾಗೆ
ಕೆಳಗಿನ ಇಳುಕಲಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದರೆ
ಎಷ್ಟು ಖುಷಿ !
– ಎಂದಳು ಅವಳು. (ಥೇಮ್ಸ ನದಿಯ ಮೇಲೆ)

ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲದೆ "ಆನೆಗಳು ಎರಡು ವಿಧ" ಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾಡಾನೆ- ನೀರಾದಗಳ ಸಂಕೇತದಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಚಲನೆಯಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಜೀವಿಗಳ ಪರಿ, ಜಡಗೊಂಡು ಸ್ಥಾವರವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ರೂಪಮಹಲಿನ ರಾಣಿ' 'ಭಾಗ್ಯ ನಗರ'ದ ನರ್ತಕಿ' 'ಸೋಮವಾರದಗಾಡಿ' ಮೊದಲಾನೆ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಲ್ಕೊಂಡ- ಫಲಕ್‌ನುಮಾದ ಮೇಲಿಂದ ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸುಲ್ತಾನರ ದರ್ಬಾರು, ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲ ಬುರುಜು, ತೋಪಖಾನೆ, ಸೇನೆ ಅಂತಃಪುರಗಳ ನೆನಪಿನಿಂದ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಕವಿ ಮೆಸೋಪೊಟೆಮಿಯಾದ ದೊರೆ 'ಅಖಿಟೋಪ', ಕೈರೋದ ತುತಂಖಮುನ್, ಬಾಬರ್ ತುಘ್ಲಕ್ ಮೊದಲಾದ ದೊರೆಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೆನೆದು, ಕಾಲದ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸುಲ್ತಾನರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಾಡೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಲು ತೊಡಗುತ್ತಾರೆಃ

"ಮತ್ತೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು ?
ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದುವೆ ?
ಸತ್ತಿರುವುದೇ ಚರಿತ್ರೆ ?
ಹೇಳೀಗ ನಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿನ ಅಖಿಟೋಪನೆಲ್ಲಿ ?" (ಅಖಿಟೋಪ)

"ಬಯಲ ನಡುವೆ ನಿಂತು
ಕಲ್ಪಿಸುವೆನು ನಾನು
ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜರು ನಡೆದ
ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನ ದಾರಿ
ಕಾಯುವುದು ನನ್ನ ಸರದಿ" (ಗ್ರಾಮ : ಒಂದು ಭೇಟಿ)

ಇಂಥ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕಾಲದ ಅನಂತವಾದ, ಅದ್ಭುತವಾದ ಪ್ರವಾಹಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವಿಸ್ಮಯ ಪಡುವಂತಿದೆ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಅನೇಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬೆರಗು ಅಥವಾ ವಿಸ್ಮಯ ಆಳದಲ್ಲಿ ಲಾಳಿಯನ್ನು ಹಾಕುವಂಥ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬೆರಗು ನಮ್ಮ

ಅನುಭಾವಿ ಕವಿಗಳು ಅನುಭವಿಸಿದ ನಿಬ್ಬೆರಗಲ್ಲ; ಅಥವ ಬೇಂದ್ರೆ, ಮಧುರಚೆನ್ನ ನವಾಪ್ಪಿ, ಎಕ್ಕುಂಡಿಯಂಥವರ ಬೆರಗೂ ಅಲ್ಲ. ಇದು ಕವಿಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲೇ ತಕ್ಷಣದ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ವಿಸ್ಮಯ. ಆದರೆ ಇದೇ, ಕವಿಯ ಕಡು ವರ್ಣನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ನೋಡಬೇಕು.

ಇದು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಿ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಫಕೀರಪ್ಪನಂಥವನ ನಿಗೂಢ ಸಾವು, ಕಲೀಜ ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿ ಮೀನು ತರಲು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊನೆಗೂ, ಮನೆಗೆ ಬಾರದೆ ತಂದೆಗೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಕುಲತೆ. ಹೈದರಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದ ಬೈರಾಗಿಯ ರಾಗಿಯಿಂದ ಮೌನ ಮುರಿದದ್ದು, ಸಿಕಂದರಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಮೂಟೆ ಹೊರುವವ ಕಣ್ಮರೆಯಾದದ್ದು, ಅಖ್ತರ್ ಹುಸೇನನ ಇಚ್ಛಾಮರಣ ಶಕ್ತಿ, ಖರ್ಬೂಜದ ಗಾಡಿ ಜನನಿಬಿಡ ಬೀದಿ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ನೆನಪು, ಎಂದೆಂದೂ ಮುಗಿಯದ ಕತೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳು ನಮ್ಮ ಅಡಗೋಲಜ್ಜಿ, ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳು ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಳತಳದಲ್ಲಿರುವ ವಿಸ್ಮಯಕರ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸುವಂತಿವೆ. ಬಹುಶಃ ತಿರುಮಲೇಶ ಅಂಥ ಕವಿಗಳ ಮೂಲಕ, ನವ್ಯೋತ್ತರಕಾವ್ಯ ತಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನವೋದಯ ಕಾಲದ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತಿದೆ.

ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ರತಿಭಾವ, ಅಥವ ಪ್ರಣಯದ ಅನುಭವ, ಅದೊಂದು ಆಳದಲ್ಲಿ ಕಲುಕುವ ಅದಮ್ಯಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಡದೆ, ನವುರಾದ ನೆನಪಿನ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ರೀತಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಕೋಚ ಮುಜುಗರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಹಜ ಗತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅದು ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಯಾವುದೋ ಹೆಣ್ಣಾಗಿರಬಹುದು, (ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿ) ಬ್ರಿಟನ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತನೊಂದಿಗೆ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲವಾಗಬಹುದು (ಕವಿತೆ) ಶನಿವಾರದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಾಕಿಗೆ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತ ಬಲಿತ ಮೊಲೆಯ ತರುಣಿಯಾಗಿರಬಹುದು (ಶನಿವಾರ ಸಂತೆ: ಲೇಪಿಂಗ್) ತಿರುವನಂತಪುರದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಸಂಜೆ ಮೊಳಕಾಲವರೆಗೆ ಸೀರೆ ಎತ್ತಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಿನ ನೆನಪು ಹೈದ್ರಾಬಾದಿನಲ್ಲಾಗಬಹುದು. (ನಿಕರಾಗುವಾ: ಪಾಪ ಜೋಫೆ) ಅಹಲ್ಯೆ, ರಾಜಾರವಿವರ್ಮನ ಹೆಂಗಸರು, ನಟಿ ಮೂನ್ ಮೂನ್‌ಸೇನ್. ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ ಹುಡುಗಿಯರು, ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ನಗ್ನಳಾಗಿ ಮಲಗಿರುವ 'ವಿವಿಯನ್' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಝಳವನ್ನು ತಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ "ಸುಂದರ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚದೆ" ಪರಿವೀಕ್ಷಿಸುವ ಬಗೆಯದಾಗಿದೆ.

ಪುರಾಣವನ್ನು, ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕೆಲವು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ನವುರಾದ ಹಾಸ್ಯ ವಿಡಂಬನೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಹೃಷಿಕೇಶಕ್ಕೆ' 'ಭೋಟಿವಾಲ' 'ಹರಿದ್ವಾರ' ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಋಷಿಪರಂಪರೆ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿ ಆತ್ಮ ವ್ಯಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ;

''ಎಲಲ ಯಾರಿವನ ವಲಲ ! ಇವನೆ ಭೋಟಿವಾಲ
ಕುಳಿತಿರುವವನು ನೋಡಿ ಹಾಕಿ ಜನರಿಗೆ ಮೋಡಿ
ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬಣ್ಣದ ಹಿಟ್ಟು ನೆಟ್ಟಿದು ನಿಂತಿದೆ ಜುಟ್ಟು
ಸೊಂಟದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಬಟ್ಟೆ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಹೊಟ್ಟೆ
ಜೀವಂತ ಜಾಹೀರು ಖಾನಾವಳಿ ಎದುರು''

(ಹೃಷಿಕೇಶಕ್ಕೆ)

''ಅವಧೂತನೆ ದೇವರ ಅತಿಕೊನೆಯ ದೂತನೆ
ಮಹಾತ್ಮನೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೆ ನಮಸ್ಕಾರ
ದಾಟಿಸುವೆಯ ನನ್ನ ಗಂಗಾನದಿಯ ಪಾರ ?

(ಭೋಟಿವಾಲ)

ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ಈ ಸಂಕಲನದ 'ಅವಧ' ದಂಥ ಕೆಲವು ಗಂಭೀರ ಪದ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಸಹಜಗತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳೆಂದರೆ: ಫಕೀರಪ್ಪನ ಕತೆ, ಮರಿಶಿಶಾಚಿ ಪದ್ಯ, ಈಚಲಮರದಡಿ, ಎಂದೆಂದೂ ಮುಗಿಯದ ಕತೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳು ನಮ್ಮ ಅಡಗೋಲಜ್ಜಿ, 'ಭೂತವೂ ಬಡಗಿಯೂ' ಆಗಿವೆ. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಅವು ಮಕ್ಕಳ ಪದ್ಯಗಳಂತೆ ಕಂಡರೂ ಸಹಜ ಕವನಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಆಳದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯದ ಜನಪ್ರಿಯಲಯಗಳು ಸುಳಿಯುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರ 'ಗದ್ಯಲಯ' ಅನೇಕಸಾರಿ ತುಂಬ ಸರಳತೆಯಿಂದ ಚಲನೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸೋಲುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದಂತಿರುವ ಕೆಲವು ಕವನಗಳೂ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅವರ ಉತ್ತಮ ಕವನಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ

ಯ ಮೂಲಕ ಕೆಳಗಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಂಥ ಕೆಲವು ಅಡಚಣೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ 'ಅನಘ'ದ ಮೂಲಕ ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯವು ತಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಸ್ಮಯದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ: ಹೈದರಾಬಾದು, ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ, ಇಸ್ಲಾಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಟ್ಟು ಅನುಭವವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ತಂದಿರುವುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿ ಮಠ.

ಸಂಪಾದಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಜೀವ ಪರಿಸರದ ಪುಟಗಳು.

ಜೀವವುಳಿಸುವ ನೀರು.

ಈ ಸೌರವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ನೀರು ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಹವೆಂದರೆ ಭೂಮಿಯೊಂದೇ. ಭೂಗ್ರಹದ ಹತ್ತನೇ ಏಳು ಭಾಗವನ್ನು ನೀರು ಆವರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜೀವವುದಿಸಿತೋ ಯಾವ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವೂ ನಿಂತಿದೆಯೋ ಆ ನೀರು ನಮಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಬೇಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಮಷಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಇಂಥ ಜೀವವುಳಿಸುವ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ಇಡೀ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿಗೆ ತಂದ ಕಾಲವೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ನಮ್ಮ ಯುಗವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಿದೆ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕಶ್ಮಲದಿಂದ ನದಿ ಮತ್ತು ಸಾಗರಗಳನ್ನು ವಿಷಮಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲದರಿಂದ ನಾವು ಮುಂಬರುವ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹುಟ್ಟು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಿಚುಕಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಹುಟ್ಟು ಹಕ್ಕುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಕವಾದ ಅದ್ಭುತ ದ್ವೀಪಗಳಿವೆ. ಶತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಲಚರಗಳಿಗೊಂದು ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಜೀವದಾಣಗಳೂ ಈಗ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಹೇಗಿದ್ದೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ನಾವು ಯಾವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೂಡುತ್ತೇ

ವೆಯೋ ಆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೇ ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಆಯುಧವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೊಡ್ಡಿರುವುದು ಕೇವಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿ ಚಿಂತನಾರಹಿತ ಮನಸ್ಸು.

ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಾಕ್ವೆಸ್ ಯೆವ್ಸ್ ಕೊಸ್ಟ್ಯು
ಸಾಗರದಾಳದ ಸಂಶೋಧಕ
ಕೃತಕ ಉಸಿರಾಟ ಉಪಕರಣದ ಜನಕರಲ್ಲೊಬ್ಬ.
ನಿಸರ್ಗದ ಲಯಕ್ಕೆ ಜೀವದ ತಾಳ

ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಗಳ ಏರಿಳಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸ್ವಭಾವವಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾದ ಸಮುದ್ರ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥದೊಂದು ಅದ್ಭುತ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಗ್ರುನಿಯನ್ ಎಂಬ ಬೆಳ್ಳಿ ಹೊಳಪಿನ ಐದರಿಂದ ಎಂಟಿಂಚು ಉದ್ದ ಮೀನೊಂದು ಅಲೆಗಳ ಲಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಜೀವಸೃಷ್ಟಿಯ ಲಯವನ್ನು ಕೂದಲೆಳೆಯಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ನಂತರದ ಎರಡನೇ ಮೂರನೇ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇ ರಾತ್ರಿಗಳಂದು ಭರತವು ಬರತೊಡಗಿದಂತೆ ಗ್ರುನಿಯನ್ ಮೀನುಗಳು ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಂಡೆಗೆ ಬರತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮೀನು ತನ್ನ ಗಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಮರಳ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಾ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಲವನ್ನು ಹೂಳಿ ಅಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲೂ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸುರಿಸಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಮರಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಮರಳಿ ಹೋಗುವ ಅಲೆಗಳೊಡನೆ ನೀರಿಗೆ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳ ನಂತರ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡ ಗಂಡನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕೇವಲ ಮೂವತ್ತು ಸೆಕೆಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಹಸಿಯ ಮರಳಿನಲ್ಲಿನ ಫಲಿತ ಅಂಡಗಳು ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಕಾಯುತ್ತವೆ. ಮರಳೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ.

ಹತ್ತು ದಿನದ ನಂತರ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ಕಡಲಿಗೆ ಉಬ್ಬರ ಬಂದಾಗ ಅಲೆಗಳೊಡನೆ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದ ಒಡಲನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮೊಟ್ಟೆಗಳೊಡೆದು ಗ್ರುನಿಯನ್ ಮರಿಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತವೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಕೊನೆಯ ಸೆಕೆಂಡಿನವರೆಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಗಡಿಯಾರದ ಮುಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಕಡಲುಬ್ಬರದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಈ ಮೀನಿನ ಲಯಗತಿಯ– ಸಮಯದ ಪ್ರಜ್ಞೆ; ಇದು ಎಷ್ಟು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿದೆ ಯೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಈ ಮೀನಿನ ಸಂತಾನವೇ ನಾಶವಾಗಬಹುದು. ಅಲೆಗಳು ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಟ್ಟರೆ ಅವು ಸಮುದ್ರದಲೆಗಳೊಡನೆ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಭರತಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಭರತದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಸಮುದ್ರ ಸೇರಲು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಕಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಭರತವು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಭರತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ದೂರ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಮೀನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬಂತು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧಿಸಿದರೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇದರ ರಹಸ್ಯಭೇದನ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷಾಂತರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಡಲ ಉಬ್ಬರವಿಳಿತಗಳು ಗ್ರುನಿಯನ್‌ಗಳ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಲೆಮಾರೂ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದಾಟಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೇನೋ.

ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕಾದ ಪೂರ್ವತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರುನಿಯನ್‌ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಮುದ್ರ ಜೀವಿಗಳಾದ ಲಾಳಏಡಿಗಳು (Horseshoe Crabs) ಇಂಥವೇ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಲಾಳ ಏಡಿಗಳನ್ನು ಏಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕ. ಇವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಜೇಡ ಮತ್ತು ಚೇಳುಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಬಹುದಾದ ಅವುಗಳ ದೂರ ಸಂಬಂಧಿಗಳು. ಇವುಗಳ ಆಕಾರ ಕುದುರೆಲಾಳದಂತಿದ್ದು ಉದ್ದವಾದ ಕತ್ತಿಯಂಥ ಬಾಲವಿರುತ್ತದೆ.

ಮೇ ಮತ್ತು ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ಭರತದ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ದಡಕ್ಕೆ ತೆವಳಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಗಂಡುಗಳು ತಮಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ದೇಹದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೊಡನೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಬಿಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ

ಗಂಡುಗಳು ವೀರ್ಯಾಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವೀರ್ಯಾಣುಗಳು ಅಲೆಗಳೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇಳಿಯುವ ಭರತವು ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಗಂಡುಹೆಣ್ಣುಗಳು ಸಮುದ್ರ ಸೇರಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಛಾಯೆಯ ಈ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಆಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟೋಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತವೆ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಲ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಏಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಳಿದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಭರತದ ಉಬ್ಬರದೊಡನೇ ಒಡೆದು ಸಮುದ್ರ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಹವಳದ ಅದ್ಭುತ ವಿಶ್ವ.

ಒಂದು ಹವಳದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕೃತಿ ತೋರುವಂಥ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಆಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಬಣ್ಣದ ವೈಭವವನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಹವಳಗಳು ನೀರಿನಡಿಯಲ್ಲಿನ ಮಾಯಾನಗರಿಗಳು ಅದರೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜೀವಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಬಾಳುತ್ತವೆ.

ಈ ಹವಳದಂಡೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಉಳಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಾ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾ, ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗುವಂಥ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ರೂಪ ಮತ್ತು ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಹೆಣ್ಣು ಹವಳದ ಸುತ್ತ ಹವಳದ ಕೋಶದ ರಕ್ಷಣೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು ತಿನ್ನಲಾರವು. ಈ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಹವಳ ತೆರಬೇಕಾದ ಬೆಲೆಯೆಂದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಜೀವಮಾನ ಪೂರ್ತಿ ಕೋಶದೊಳಗೇ ಇರಬೇಕು. ಕೋಶದಿಂದಾಚೆಗೆ ಚಲಿಸಲಾರದು. ನಮ್ಮ ಎರೆಹುಳವನ್ನು ತನ್ನ ಮಣ್ಣು ತಿನ್ನುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಲುವ ಫ್ಯಾನ್‌ವರ್ಮ್ ಎಂಬ ಸಮುದ್ರದಡಿಯ ಹುಳ ತನ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ಗರಿಯಂಥ ಟೆಂಟಕಲ್‌ಗಳಿಂದ ನೀರಿನೊಳಗಿರುವ ಆಹಾರ ಕಣಗಳನ್ನು ಜಾಲಿಸಿ ಜಾಲಿಸಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನೆರಳು ಸುಳಿದರೂ ತನ್ನ ಇಡೀ ದೇಹವನ್ನು ತನ್ನ ಕೋಶದೊಳಗೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಮೀನುಗಳ ಹಲ್ಲುಗಳು ಹಕ್ಕಿಯ ಕೊಕ್ಕಿನ ಹಾಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ತನ್ನ ಗಟ್ಟಿಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಹವಳ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಲ್ಗಿ (Algae) ಎಂಬ ಪಾಚಿಯನ್ನು ಮೇಯುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ದೈತ್ಯ ಚಿಪ್ಪುಗಳು (Giant Clams) ಕಾಲು ಟನ್‌ನಷ್ಟು ಭಾರವಿದ್ದು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹಮೊ

ಆಗೇ ಬೆಳೆಯುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ.

ಹವಳದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಬಣ್ಣಗಳ ಸಂತೆ. ಹೂವಿನಂತೆ ಅರಳಿರುವ ಅನಿಮೋನ್‌ಗಳು, ಪಂಚಬಾಹುವಿನ ನಕ್ಷತ್ರಮೀನುಗಳು, ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳ ಆಕಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸುವಂಥ ಅಥವಾ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಂಥ ದೇಹ ರಚನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಜಲಚರಗಳು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಂಥ ದೇಹದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದು ಬಣ್ಣದ ಜಲಚರಗಳು, ವಲ್ಕವಂತಗಳು, ಮೃದ್ವಸ್ಥಿಗಳು, ಕೋಶಜೀವಿಗಳು ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವಜಾಲ ಸೇರಿ ಹವಳದ ದಂಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿವೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹವಳದಂಡೆಯೆನ್ನುವುದು ಈ ಎಲ್ಲ ಜಲಚರಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಳುವುದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಸಾಮೂಹಿಕ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಹವಳದಂಡೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿದ ಖನಿಜಾಂಶಗಳನ್ನು ಹವಳದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿರುವ ಹವಳ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಹವಳದ ದಿಬ್ಬವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ಚಿಪ್ಪು ಮೀನುಗಳು, ಕಪ್ಪೆ ಚಿಪ್ಪುಗಳು, ಕೊಳವೆ ಹುಳಗಳು, ಸಾಯುವಾಗ ತಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಚಿಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹವಳದಂಡೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹವಳದ ಶೈವಲಗಳು (Caralline algae) ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುತ್ತವೆ. ಏಕಕೋಶ ಜೀವಿಗಳ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಅಳಿದುಳಿದ ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣ ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ಶಿಥಿಲವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಈ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬಗಳು ಇಂದು ನಿನ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿದುವಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಹರಳುಗಟ್ಟುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುವು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಾಳುವ ಜೀವಿಗಳ ಬದುಕಿನ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಇಂಚಿನಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗುತ್ತವೆ. ಈ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾದ 'ದಿ ಗ್ರೇಟ್ ಬ್ಯಾರಿಯರ್‌ರೀಫ್' ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾದ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1300 ಮೈಲಿಗಳುದ್ದ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಒಂದು ಹಳೇ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಪ್ರಕಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಪಿರಮಿಡ್ಡಿನ ಎಂಟು ಮಿಲಿಯನ್ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟು ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲಿದೆಯಂತೆ!

ಈ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬಗಳು ಸದಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಕರಗುತ್ತಾ ಇರುವಂಥವು. ಒಂದು

ಸಾರಿ ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿರುವ ಸಿಮೆಂಟಿನ ಕಟ್ಟಡದಂತೆ ಅಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಜೀವಿಗಳು ಇದನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸತತವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕೊರೆದೋ ತಿಂದೋ ಕರಗಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕುಗಳು- ತಗ್ಗುಗಳು- ಕೊರಕಲುಗಳು- ಕಾಲುವೆಗಳು ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗಗಳು ಉಂಟಾಗಿ ಅದೊಂದು ಅದ್ಭುತ ವಿಸ್ಮಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹವಳಗಳು ಬೆಳೆಯುವ ರೀತಿ ಕೂಡ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಒಣಗಿ ಬಣ್ಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹವಳದ ಭೌತಿಕ ದೇಹದ ತುಂಬ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬಟ್ಟಲಿನಾಕಾರದ ಕುಳಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುಳಿಯೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜೀವಂತ ಹವಳದ ಮನೆಯಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಒಣಗಿಹೋದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬದ ಪ್ರಮುಖ ವಾಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಜೀವಂತ ಹವಳವನ್ನು 'ಪಾಲಿಪ್' (Polyp) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಹವಳದಂಡೆಯ ಹವಳ ಕಾಲೋನಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಹವಳದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಸಾವಿರಾರು ಪಾಲಿಪ್‌ಗಳಿರಬಹುದು. ಪೇರ್ ಹಣ್ಣಿನ ಆಕಾರದ ಲಾರ್ವಾಗಳು ಹವಳದ ಫಲಿತ ಅಂಡಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಈಜುವಂತಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಲಾರ್ವದ ಉದ್ದ $\frac{1}{25}$ ಇಂಚು ಇರಬಹುದಷ್ಟೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲಾರ್ವವೂ ಒಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ತಳವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅಗಲ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ' ನಂತರ ತನ್ನ ಅಗಲ ಕಿರಿದಾದ ತಳವನ್ನು ತಾನು 'ಕುಳಿತ' 'ಗಟ್ಟಿ ನೆಲ'ಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ 'ಗಟ್ಟಿನೆಲ' ಅದರ ಪೂರ್ವಜರ ದೇಹಗಳ ಅವಶೇಷವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಬುಡ ಭದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಆ ಹವಳದ ಲಾರ್ವಾ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲನ್ನು ಸ್ರವಿಸಿ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಿನಾಕಾರದ ಗೂಡನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶೇಷಾಯುಷ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗೂಡಿನೊಳಗೆ ಹವಳದ ಹುಳುವಿನ ಮೃದು ದೇಹ ನೆಲಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಬಾಯಸುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಂಥ ಟೆಂಟಕಲ್‌ಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ಲಾಂಕ್‌ಟನ್‌ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ. (ಪ್ಲಾಂಕ್‌ಟನ್ ಎಂಬುದು ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿರುವ- ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಹರಿತ್ತಿನಿಂದ ದ್ಯುತಿಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅನೇಕ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಸಸ್ಯವರ್ಗದ ಏಕಕೋಶ ಜೀವಿ)

ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಪಾಲಿಪ್ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳಂಥ 'ಮೊಗ್ಗು'ಗಳಾಗಿ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವು ಮತ್ತೆ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡು ಮೂಲ ಪಾಲಿಪ್‌ಗೆ ಅಂಟಿ

ಕೊಂಡೇ ಉಳಿದು ವೃದ್ಧಿ ಸತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಪಾಲಿಪ್‌ಗಳ ನಗರ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹವಳನಗರಿಯ ಬಣ್ಣಗಳು ಕಂದು, ಹಳದಿ, ಹಸಿರು, ನೇರಳೆ, ಗುಲಾಬಿ ಹೀಗೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದವು. ಇವುಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಇವುಗಳ ಆಕಾರ ಕೂಡ ತನ್ನ ಜಾತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ. ಆ ಹವಳದ ಹೆಸರೇ ಅದರ ಆಕಾರವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ಟ್ಯಾಗ್‌ಹಾರ್ನ್ (ಜಿಂಕೆ ಕೊಂಬು), ಎಲ್ಕ್‌ಹಾರ್ನ್ (ಕಡವೆ ಕೊಂಬು), ಬ್ರೈನ್ (ಮಿದುಳು), ಫಿಂಗರ್ (ಬೆರಳು), ಫ್ಲವರ್ (ಪುಷ್ಪ), ಸ್ಟಾರ್ (ನಕ್ಷತ್ರ), ಕ್ಯಾಕ್ಟಸ್ (ಕಳ್ಳಿ). ಹವಳವು ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸದಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಗೂಡಿನೊಳಗೆ ಮುದುಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ತನ್ನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ದೇಹದೊಳಗೆಯೇ ಡಿನೋ ಫ್ಲಾಜೆಲ್ಲೇಟ್ಸ್ ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಡಿನೋ ಫ್ಲಾಜೆಲ್ಲೇಟ್‌ಗಳು ಹವಳಗಳು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಇಂಗಾಲದ ಡೈಆಕ್ಸೈಡ್‌ಅನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದ್ಯುತಿಸಂಶ್ಲೇಷಣ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದೂ ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದೂ ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತು ಅಲ್ಲೇ ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಗೂಡು ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನ ದೇಹದ ಗೂಡನ್ನೂ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ನೆಲದ ಗಟ್ಟಿತನಕ್ಕೆ ತೆತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನೆಲೆಗಟ್ಟಾಗುವ ಹವಳ ಸಮುದ್ರದ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ.

ಮಹಾ ಯಾತ್ರಿಕರು.

ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮೀನುಗಳು ಮೊಟ್ಟೆಯಿಟ್ಟು ಮರಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹೊರಟು ಸಿಹಿನೀರಿನ ಆಕರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನದಿ ಮತ್ತು ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಮೀನುಗಳ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟೆಯ ಬಾಸ್ ಮೀನು, ಶಾಡ್ ಮೀನುಗಳಿದ್ದರೂ ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಮಾತ್ರ ವಲಸೆ ಹೋಗುವಂಥವು. ಸಾಲ್ಮನ್ ಎಂಬ ಜಾತಿಯ ಮೀನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಾನು ವಾಸಿಸುವ ಆಹಾರ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸಿಹಿನೀರಿನ ನದಿ ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಮೈಲಿಗಳಷ್ಟು ಗರಿಷ್ಠ ಅಂತರವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಪೆಸಿಫಿಕ್ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಐದು ಬಗೆಯ ಸಾಲ್ಮನ್ ಮೀನುಗಳು ಅಲಾಸ್ಕಾ ಕೊಲ್ಲಿಯ ಆಹಾರ ಸಮೃದ್ಧ ಜಲವನ್ನು ಎರಡರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ತೊರೆದು ಉತ್ತರ ಕೊರಿಯಾದಿಂದ ಸೈಬೀರಿಯಾದವರೆಗೆ, ಮಧ್ಯ

ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾದಿಂದ ಅಲಾಸ್ಕಾದವರೆಗೆ ಸಿಹಿನೀರಿನ ಆಕರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವರ ಪ್ರಯಾಣ ದೀರ್ಘವೂ ಆಯಾಸಕರವೂ ಆಗಿದ್ದು, ಒಮ್ಮೆ ಸಿಹಿನೀರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡ ಸಾಲ್ಮನ್ ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತನ್ನ ದೇಹದ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದಲೇ ಜೀವಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅವು ವಾರಗಟ್ಟಲೆ ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಈಜಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಟ ಸಾಲ್ಮನ್ ತನ್ನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಸೆಳವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀರಿನ ಕಡಿದಿಳಿತಗಳು, ರಭಸದ ಇಳಿಜಾರು ಪ್ರವಾಹಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು ಇವೆಲ್ಲದರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೋ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಅವು ಈಜುತ್ತವೆ. ಮೃತ್ಯುವೊಂದರ ಹೊರತು ಬೇರಾವುದೂ ಅವರ ದಾರಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದು. ಕೆಲವು ಮೀನುಗಳು ಜಲಪಾತಗಳನ್ನು, ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ದಾಟಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವನ್ನಪ್ಪುವುದೂ ಉಂಟು. ಈ ಹಾದಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕಾದಿರುವುದೂ ಮೃತ್ಯುವೇ. ಬಹಳ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೊಂದು ಸಾಲ್ಮನ್ ಮೀನು ಮರಿ ಹಾಕಿದ ಮೇಲೂ ಬದುಕುಳಿಯುವುದುಂಟು. ಅಂಥವು ಮತ್ತೆ ಸಮುದ್ರ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಸಮುದ್ರ ಬಿಡುವಾಗ ಹೊಳಪಾಗಿ ಮೈತುಂಬಿಕೊಂಡು ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಪುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಸಾಲ್ಮನ್‌ಗಳು ಮೊಟ್ಟೆಯಿಡುವ ಸಿಹಿನೀರಿನ ತಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಕ್ಷಯಿಸಿ ಕೃಶವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಮೈತುಂಬಾ ತರಚುಗಾಯಗಳು, ಜಜ್ಜುಗಾಯಗಳು, ಹರಿದು ಹೋದ ಈಜುರೆಕ್ಕೆಗಳು ಕಿವಿರುಗಳಲ್ಲಿ ಬೂಷ್ಟು ಮತ್ತು ಇತರ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ನದೀತಡದ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮೀನು ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಕುಳಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಅವುಗಳ ಸುತ್ತ, ವೀರ್ಯಾಣುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದಂತೆ, ಹೆಣ್ಣು ಮೀನು ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮರಳಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ದಡದಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಈ ಮೀನುಗಳ ಹೆಣಗಳು ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಪಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಜಲಚರಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಹೂತ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಒಡೆದು ಮೂರರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಮನ್ ಮರಿಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತವೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ವಾರಗಳ ಕಾಲ ತನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯೋಕ್ ಚೀಲದಿಂದ ಆಹಾರ ಪಡೆದು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಇದ್ದು ನಂತರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಈಜತೊಡಗುತ್ತವೆ ಈ ಮರಿಗಳು. ಮೀನಿನ ಜಾತಿ ಯಾವುದೋ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಿಹಿನೀರಿ

ನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಮರಿ ಸಾಗರದ ಮನೆಗೆ ಮರಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಈ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಚೋದಿಸುವ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕೂ ಒಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೀರ್ಘವಾದ ದಿನ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲಿನ ಕಾವಿನಿಂದ ಮರಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹಾರ್ಮೋನುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಚುರುಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ದಡದ ಬಂಡೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಸುಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತ ಮರಿಮೀನು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ದೇಹದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರದ ಉಪ್ಪುನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಲು ಬೇಕಾಗಿರುವ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳೂ ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ವಯಸ್ಕ ಮೀನುಗಳು ಮರಿಹಾಕುವ ತಾಣಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಯಾವ ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಈಜಿ ಬಂದವೋ ಅದೇ ಪ್ರವಾಹ ಈಗ ಅವುಗಳ ಸಂತಾನವನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ವೈಶಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸಮೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರವಾಹದ ಸಹಾಯ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಇನ್ನುಳಿದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮುನ್ನಡೆದು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸಮುದ್ರ ಜಲವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ಜಲಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಲ್ಮನ್‌ಗಳು ಇದೇ ರೀತಿ ಯುರೋಪ್, ಗ್ರೇಟ್‌ಬ್ರಿಟನ್, ಅಮೆರಿಕ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಪೂರ್ವ ಕೆನಡಾ ಜಲಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ಸಾಲ್ಮನ್‌ಗಳ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜಾತಿಗಳು ಮರಿಹಾಕಿದೊಡನೆ ಸಾಯದೆ ಮತ್ತೆ ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ- ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವ ಈ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಈ ಮೀನುಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ತಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದಂತೆ ಈ ಮರಿಮೀನುಗಳು ಹೇಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತವೆ, ಯಾವ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬರಿಯ ಸಿಹಿನೀರಿಗಲ್ಲ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರಕ್ಕಲ್ಲ ತಾನು ಯಾವ ಮೀನು ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆನೋ ಆ ಮೀನು ತೊಟ್ಟಿಗೇ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು. ಈ ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನಿನ ಪಥವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವಂತೆ ಅವಕ್ಕೆ

ಗುರುತುಹಚ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟಾಗ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದರೂ ಖಂಡಗಳನ್ನೇ ದಾಟಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೇ ಸಾಲೋಮನ್ ಹಿಂದಿರುಗುವುದೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸೋಸುವ ಮೂಲಕ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಸಾಲೋಮನ್ ತನ್ನ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆಯೆಂದು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಮೀನಿನ ಘ್ರಾಣ ಶಕ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯನಿಗಿಂತ ಐನೂರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಅದು ವಾಸನೆಯ ಮೂಲಕ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.

1950ರಲ್ಲಿ ವಿಸ್‌ಬಿ ಮತ್ತು ಹ್ಯಾಸ್‌ಲರ್ ಎನ್ನುವ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಬ್ಬರು ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ಸಾಲ್ಮನ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗುಂಪು ಮಾಡಿ ಒಂದು ಗುಂಪಿನ ಮೀನುಗಳ ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿಸಿದರು. ನದಿಯ ದಾರಿ ಕವಲೊಡೆಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಈ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮೀನುಗಳು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗುರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿದುವು. ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲುಭಾಗಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಮೀನುಗಳು ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವು.

ಒಂದು ವರ್ಷದ ಜೆಕ್ಕಿ ಸಾಲ್ಮನ್ ಮರಿಯೊಂದನ್ನು ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾದ ಹಂಬೋಲ್ಟ್ ಕಂಟ್ರಿಯ ಪ್ರೈರೀ ಕ್ರೀಕ್ ಎಂಬ ಮೀನು ಸಾಕಣೆ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಅದು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದು ರೆಡ್‌ವುಡ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೈರೀ ಕೊಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಹಾದು ಈಜಿ ಬಂದು ಇನ್ನೇನು ಒಣಗುವಂತಿದ್ದ ಝರಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಾದು ಬಂದು ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರಿನ ಕೊಳವೆಯೊಳಗೆ ನುಸುಳಿಬಂದು, ಮಳೆ ನೀರು ಹೊರಹೋಗುವ ಚರಂಡಿಯೊಳಗಡೆಯಿಂದ ಹಾದು ಬಂದು 'ಎಲ್' ಆಕಾರದ ನಾಲ್ಕಿಂಚಿನ ಕೊಳವೆಯೊಳಗೆ ಹಾದು ಬಂದು ಅದರ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿಗಿದ ತಂತಿಯ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ಹಾರಿಸಿ ಕೆಡವಿ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವೇನೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದ ತಂತಿ ಬಲೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೀನಿನ ತೊಟ್ಟಿಯೊಳಗೆ ಬಸವಳಿದು ಬಂದು ಬಿದ್ದಿತಂತೆ. ಇದು ಸಾಲೋಮನ್ನಿನ ಮಹಾಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಒಂದು ತುಣುಕು ಅಷ್ಟೇ. ಕಾಣದಿರುವುದೆಷ್ಟೋ ಬಲ್ಲವರಾರು ?

ಪ್ರಿಯ ಓದುಗರೆ,

ಇಡಿಯ ಸಂಚಿಕೆ ಹೇಳಲಾಗದ್ದನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಏನು ಹೇಳೀತು.

ಬದುಕಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿ–ಪಕ್ಷಿ ಜಲಚರ ಸಂಕುಲ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಉಳಿವಿನ ಕಡೆಗೆ ತನಗರಿಯದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸಮರಸದಿಂದ ಬಾಳುತ್ತದೆ.

ಹವಳದ ಹುಳುಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಿಸರವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧಗಾಳಿ, ಶುದ್ಧ ನೀರೂ ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕದ ಹಾಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಿಷಮಯವಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರುನಿಯನ್‌ಗಳು ಸಮುದ್ರ ಉಕ್ಕುವುದನ್ನು ಇಳಿಯುವುದನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಹದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲವು.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇಗಾದುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಅಲಾರಂ ಗಡಿಯಾರ ಬೇಕು.

ಸಾಲ್ಮನ್‌ಗಳು ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸೇರಲು ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಪಣವಾಗಿಟ್ಟು ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಇಂದಿನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಂದಿನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ದೂರಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೂಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇತಿಹಾಸ ಕಲಿಸಿದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ತನ್ನ ಎಳೆಯರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಾಳಲು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ಇಡೀ ಜನಾಂಗದ ಹೊಣೆ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಚಿಂತನೆಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕಿದೆ. ಬದುಕನ್ನು ಸಹ್ಯವಾಗಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತನ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ.

ಇದು ಸಂವಾದದ ನಾಲ್ಕನೆ ಸಂಚಿಕೆ ನಮ್ಮ ಅನಿಯತ ಕಾಲಿಕತೆಯ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕಾರಣಗಳು ಮಾಮೂಲಿಯಾಗಿವೆ. ಬಹುಶಃ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಅವು ಗೊತ್ತಿವೆ. ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಹಾರ್ದಿಕ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ನಾವು ಋಣಿಗಳು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ನಾವು ಮಾಡಬಹುದಾದುದೇನಾದರೂ ಇದೆ ಎಂದು ನಿಮಗನಿಸಿದರೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿ. ಸಂವಾದ ತಲುಪದಿರುವ ಚಂದಾದಾರರು ದಯವಿಟ್ಟು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

— ಸ. ಉಷಾ